

Μελέτη Περιβάλλοντος Γ' Δημοτικού

Τόμος 1ος

**Γ' Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 /
Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:**

**«Αναμόρφωση των προγραμμάτων
σπουδών και συγγραφή νέων
εκπαιδευτικών πακέτων»**

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

**Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος
Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ
*Πρόεδρος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου***

**Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων
βιβλίων και παραγωγή
υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού
με βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το
Δημοτικό και το Νηπιαγωγείο»**

**Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Γεώργιος Τύπας**

Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδ. Ινστιτ.

**Αναπληρωτής Επιστημ. Υπεύθ. Έργου
Γεώργιος Οικονόμου**

Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδ. Ινστιτ.

**Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από
το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και
25% από εθνικούς πόρους.**

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Παναγιώτης Κόκκοτας, *Ομότιμος
Καθηγητής του Παν/μίου Αθηνών*
Δημ. Αλεξόπουλος, *Εκπαιδευτικός*
Αικατερίνη Μαλαμίτσα, *Εκπ/κός*
Γεώργιος Μαντάς, *Εκπαιδευτικός*
Μαρία Παλαμαρά, *Εκπαιδευτικός*
Παναγιώτα Παναγιωτάκη, *Εκπ/κός*

ΚΡΙΤΕΣ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

Ευγενία Φλογαΐτη, *Αναπλ. Καθηγ.
του Πανεπιστημίου Αθηνών*
Ευαγγελία Κανταρτζή, *Σχολική
Σύμβουλος*
Δέσποινα Μουζαλά, *Εκπαιδευτικός*

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Λεμονιά Αμαραντίδου,
Σκιτσογράφος – Εικονογράφος

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Χριστίνα Σπυροπούλου, *Φιλολόγος*

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ
ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ
ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ

Αλεξάνδρα Χ. Κουλουμπαρίτση,
Σύμβ. του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

ΕΞΩΦΥΛΛΟ

Δημήτρης Γέρος,
Εικαστικός Καλλιτέχνης

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ
ACCESS ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ Α.Ε.

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΙΑ
ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ

Ομάδα Εργασίας,
Αποφ. 16158/6-11-06
και 75142/Γ6/11-7-07 ΥΠΕΠΘ

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

**Παναγιώτης Κόκκοτας
Δημ. Αλεξόπουλος
Αικατερίνη Μαλαμίτσα
Γεώργιος Μαντάς
Μαρία Παλαμαρά
Παναγιώτα Παναγιωτάκη**

**ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ:
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ**

**Μελέτη Περιβάλλοντος
Γ' Δημοτικού**

Τόμος 1ος

Σημείωμα για σένα

- Γεια σου! Με λένε Ορφέα.

Εσένα;

- Εμένα με λένε

- Θα είμαστε μαζί όλη τη χρονιά. Με οδηγό το βιβλίο

που κρατάς και συνεργάτες τους συμμαθητές σου και το δάσκαλο σου θα ερευνήσουμε τον κόσμο γύρω μας. Στο «ταξίδι» μας αυτό θα χρειαστεί να κάνουμε έρευνες, να γράψουμε κείμενα, να φτιάξουμε σχέδια και κατασκευές να διαβάσουμε βιβλία, να εργαστούμε σε υπολογιστές, να χρησιμοποιήσουμε υλικά, χάρτες, λεξικά, να μιλήσουμε με γνωστούς μας, με ειδικούς, με επιστήμονες και να επισκεφθούμε τόπους. Το ταξίδι, όμως, της ανθρώπινης γνώσης δεν τελειώνει ποτέ. Εξαρτάται και από μας πόσο μακριά θα φτάσουμε.

Λίγα λόγια για το βιβλίο

Το Βιβλίο σου

Έχει οχτώ ενότητες που είναι χωρισμένες σε κεφάλαια. Στην αρχή κάθε κεφαλαίου μπορούμε να διαβάσουμε τον τίτλο του και ακριβώς από κάτω με δυο λόγια όσα θα μελετήσουμε σ' αυτό.

Κάθε ενότητα

Έχει το δικό της σύμβολο και χρώμα, για να ξεχωρίζει από τις άλλες. Περιέχει τη «ζωγραφιά από λέξεις», τα κεφάλαια και την ανασκόπηση.

Κάθε κεφάλαιο

Περιέχει ατομικές και ομαδικές δραστηριότητες. Έτσι, άλλοτε θα εργαζόμαστε μόνοι μας, άλλοτε με την ομάδα μας και άλλοτε όλοι οι μαθη-

τές της τάξης μαζί. Στην προσπάθεια μας αυτή βοηθός και συνεργάτης θα είναι ο δάσκαλός μας.

Το «Αξίζει να διαβάσουμε»

Είναι ένα κείμενο στο τέλος κάθε κεφαλαίου, όπου θα βρίσκουμε, συνήθως, συγκεντρωμένα όσα συζητήσαμε στην τάξη.

Στην «Ανασκόπηση»

Θα συγκεντρώνουμε τα πιο σημαντικά απ' όσα μελετήσαμε σε κάθε ενότητα. Ακόμη, υπάρχουν κάποιες σημαντικές λέξεις, που τις λέμε «**βασικό λεξιλόγιο**» και μας βοηθούν να κατανοήσουμε την ενότητα.

Μια «ζωγραφιά από λέξεις»

Είναι μια ζωγραφιά που φτιάχνεται με λέξεις που θα συναντάμε στις

δραστηριότητες και τα κείμενα της ενότητας. Πολλές απ' αυτές έχουν σχέση μεταξύ τους και αυτό φαίνεται με τα βέλη που τις συνδέουν. Θα συμπληρώσουμε τη «ζωγραφιά» πάντα μετά την «Ανασκόπηση».

Στο Τετράδιο Εργασιών

Θα βρίσκουμε κι άλλες δραστηριότητες (έρευνες, προβλήματα, παιχνίδια, κατασκευές κ.ά.) για κάθε ενότητα. Κάποιες από αυτές είναι ομαδικές και κάποιες άλλες ατομικές.

Το γλωσσάριο

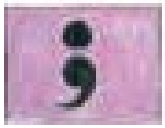
Βρίσκεται στο τέλος του βιβλίου και περιέχει σε αλφαβητική σειρά λέξεις με την εξήγησή τους.

Μαζί με το βιβλίο της Μελέτης του Περιβάλλοντος και το Τετράδιο Εργασιών θα έχουμε και το σημειωματάριό μας. Εκεί θα γράφουμε τις απόψεις μας, τις παρατηρήσεις μας, τα επιχειρήματά μας, τα συμπεράσματά μας, τα αποτελέσματα της έρευνάς μας και οτιδήποτε άλλο θέλουμε να σημειώσουμε όταν εργαζόμαστε ατομικά ή ομαδικά.

Καθένα από τα παρακάτω σκίτσα σημαίνει ότι...

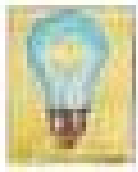

Εργαζόμαστε με την ομάδα μας και, ανάλογα με τη δραστηριότητα, εκφράζουμε τις απόψεις μας, ερευνούμε, συζητάμε, συγκρίνουμε, καταγράφουμε στο σημειωματάριό μας κ.ά. Στην ομάδα, άλλοτε ο καθένας θα έχει τη δική του εργασία και άλλοτε η εργασία θα είναι κοινή.

«Η δική μας ερώτηση»

Αφού συζητήσουμε στην ομάδα μας, διατυπώνουμε μια ερώτηση σχετική με το θέμα που μελετάμε.

Θα ανακοινώνουμε τις ιδέες μας, αυτό που πιστεύουμε.

«Ένα βήμα πιο πέρα»

Μας δίνεται ένα θέμα που, για να το ερευνήσουμε, χρειάζεται να σχεδιάσουμε πού θα ψάξουμε μέσα και έξω από την τάξη μας.

Υπάρχει στο «Τετράδιο Εργασιών» δραστηριότητα σχετική με το κεφάλαιο που μελετήσαμε.

Μια «ζωγραφιά από λέξεις»

Οι άνθρωποι ζούμε μαζί

→ δημιουργούμε κοινότητες

→ επειδή έχουμε ανάγκες

→ γι' αυτό βάζουμε κανόνες

→ εκλέγουμε Δημοτικό Συμβούλιο και Δήμαρχο

→ έχουμε σχέσεις (π.χ. συνεργαζόμαστε, παίζουμε μαζί,...)

Κατοικούμε στο Δήμο.....

Κεφάλαιο 1 Ζούμε μαζί και συνεργαζόμαστε Χρειαζόμαστε ο ένας τον άλλον

Γιατί ζούμε σε πόλεις και σε χωριά;

1 «...είκοσι έξι άνθρωποι για να ζήσουν στο βουνό, πρέπει όλα να τα κάμουν με τα χέρια τους. Να ψήνουν το ψωμί, να κουβαλούν το νερό, να βράζουν το φαΐ. Είστε 26 συγκάτοικοι, που πρέπει να ζήσετε μαζί στο ίδιο μέρος. Έχετε τις ίδιες δυσκολίες και τις ίδιες ωφέλειες. Κάντε λοιπόν μια κοινότητα».

Ζαχαρίας Παπαντωνίου,
Τα Ψηλά Βουνά

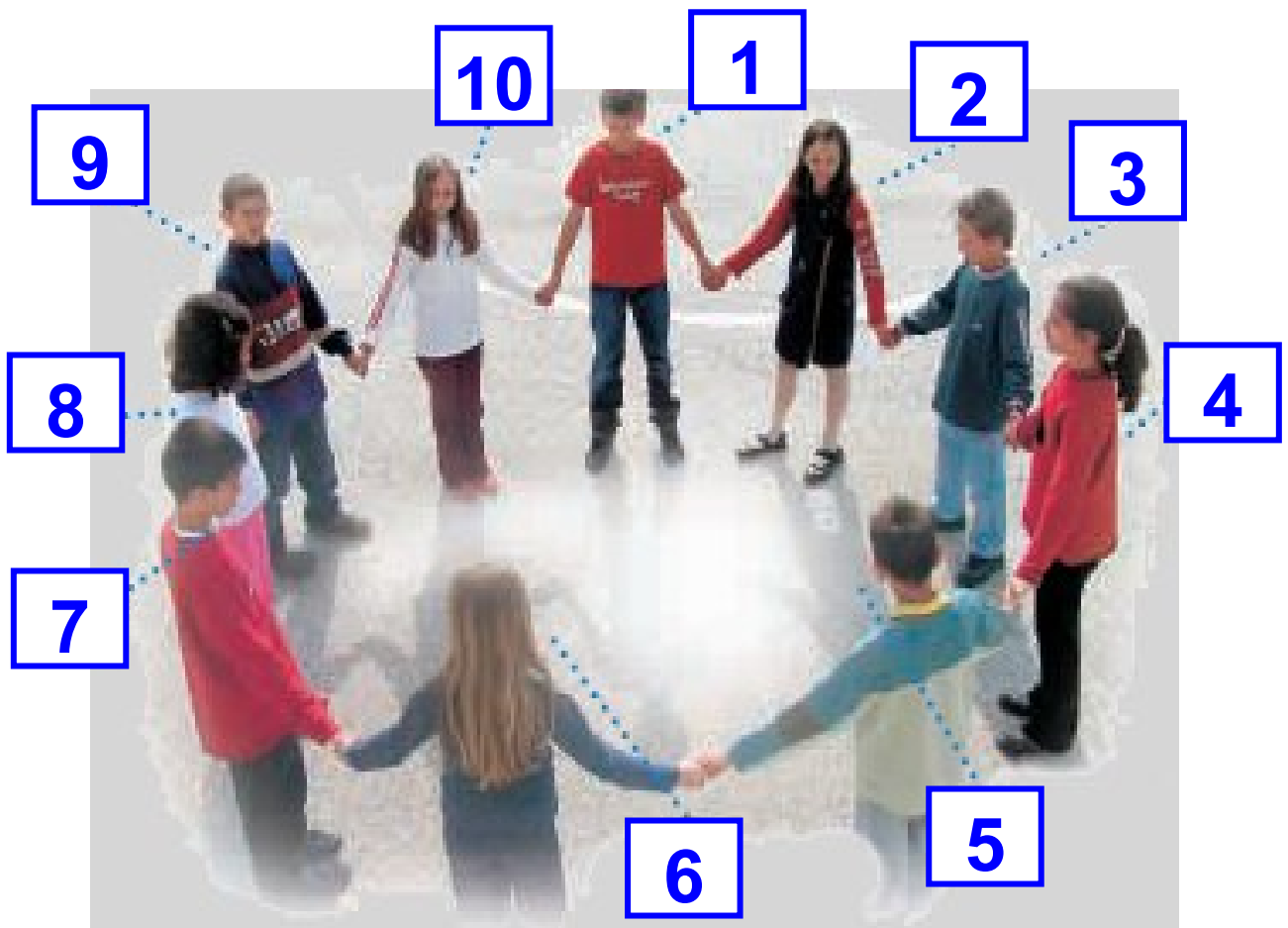
✓ Διαβάζουμε το παραπάνω κείμενο. Τι πιστεύουμε ότι είναι η κοινότητα;

- ✓ Υπογραμμίζουμε στο παραπάνω κείμενο τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι «είκοσι έξι άνθρωποι».
- ✓ Αν πηγαίναμε εμείς κατασκήνωση στο βουνό, ποιες δυσκολίες θα αντιμετωπίζαμε; Τι ωφέλειες θα είχαμε;
- ✓ Αναζητούμε στο λεξικό της τάξης μας τι σημαίνει η λέξη κοινότητα.

2 ✓ Πιανόμαστε χέρι χέρι και κάνουμε έναν κύκλο όπως τα παιδιά της εικόνας στην επόμενη σελίδα. Ας συζητήσουμε τι μας ενώνει.

- 1) Όλοι μοναδικοί, όλοι ίσοι.
- 2) Λύνουμε μαζί τα προβλήματά μας.
- 3) Νιώθω ασφάλεια κοντά σας.
- 4) Συζητούμε.
- 5) Καθένας μας είναι διαφορετικός από τον άλλο, είναι ο εαυτός του.

- 6) Η κοινότητα είναι κοινή, ανήκει σε όλους μας.
- 7) Παίζουμε μαζί.
- 8) Δε συμφωνούμε πάντα.
- 9) Χρειαζόμαστε ο ένας τον άλλον.
- 10) Κανείς μας δεν μπορεί να ζήσει μόνος.

3 Στην εικόνα της επόμενης σελίδας φαίνονται άνθρωποι μιας κοινότητας που έχουν σχέσεις μεταξύ τους. Για παράδειγμα, τα παιδιά αγοράζουν παγωτά από το περίπτερο.

✓ Ποιες άλλες σχέσεις μπορούμε να βρούμε ανάμεσα στους ανθρώπους της εικόνας;

- 1) ΦΑΡΜΑΚΕΙΟ
- 2) ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ
- 3) ΣΥΝΕΡΓΕΙΟ
- 4) ΛΑΧΑΝΙΚΑ
- 5) ΦΡΟΥΤΑ - ΛΑΧΑΝΙΚΑ
- 6) ΙΑΤΡΕΙΟ ΖΩΩΝ
- 7) ΚΑΦΕΝΕΙΟΝ «Η ωραία Ελλάς»
- 8) ΠΑΓΩΤΑ

Συνεργαζόμαστε, επικοινωνούμε,
δίνουμε, παίρνουμε...

4 Διασκεδάζουμε μαζί!

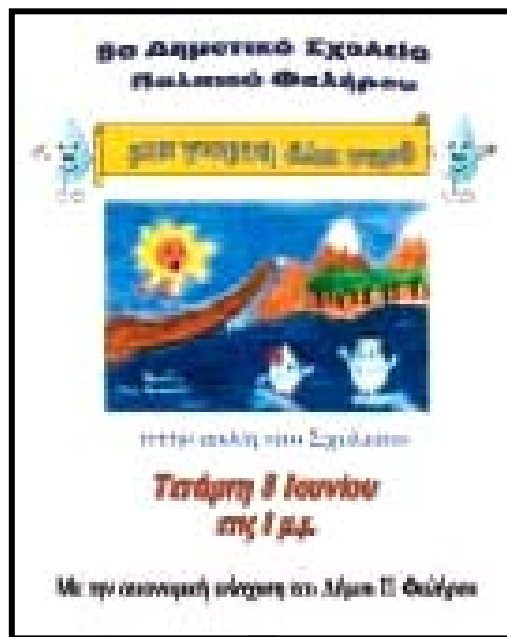
Παραδοσιακοί
χοροί

Θεατρική
Παράσταση

Καρναβάλι

**8ο Δημοτικό Σχολείο
Παλαιού Φαλήρου**

μια γιορτή όλο νερό

στην αυλή του Σχολείου

**Τετάρτη 8 Ιουνίου
στις 8 μ.μ.**

**Με την οικονομική ενίσχυση
του Δήμου Π. Φαλήρου**

Αφίσα από παιδική γιορτή

Ξεπερνάμε μαζί τις δυσκολίες!

Μεταφορά ασθενούς με ασθενοφόρο

Διάνοιξη δρόμου

Διάσωση μετά από σεισμό

- ✓ Συζητάμε τις ιστορίες που μας «διηγούνται» οι εικόνες.
- ✓ Διηγούμαστε στην τάξη χαρούμενες και δύσκολες στιγμές που περάσαμε στη δική μας κοινότητα.
- ✓ Μαζεύουμε φωτογραφίες από τη ζωή της κοινότητας μας και δημιουργούμε τη δική μας αφίσα.

Αξίζει να διαβάσουμε

Στα πολύ παλιά χρόνια, οι άνθρωποι είχαν να αντιμετωπίσουν πολλές δυσκολίες. Έπρεπε να βρουν τρόπους να προφυλαχτούν από τα άγρια ζώα, το κρύο, τις αρρώστιες και να αναζητήσουν την τροφή μόνοι τους στη φύση. Σιγά σιγά κατάλαβαν ότι πολλοί μαζί ήταν πιο δυνατοί. Δημιούργησαν, λοιπόν, οικισμούς σε μέρη που ήταν κοντά σε νερό. Αυτές ήταν οι

**πρώτες κοινότητες. Όλοι μαζί
ένιωθαν περισσότερο ασφαλείς.**

**Μπορούσαν να μοιράζονται με
άλλους ανθρώπους τη χαρά τους,
τους φόβους τους και τις καινούριες
ιδέες τους. Έτσι έμαθαν να συνεργ-
γάζονται. Σιγά σιγά έφτιαξαν τον
ανθρώπινο πολιτισμό.**

**Σήμερα οι άνθρωποι ζούμε σε μι-
κρές κοινότητες, που τις λέμε χωριά
και σε μεγαλύτερες, που τις λέμε
πόλεις. Ζούμε μαζί σημαίνει ότι
συνεργαζόμαστε, εξυπηρετούμε και
χρειαζόμαστε ο ένας τον άλλον.**

1, 2, 3, 4

Κεφάλαιο 2 Για να ζούμε μαζί, χρειαζόμαστε κανόνες

❄ Όταν παίζουμε κρυφτό, έχουμε κανόνες.

❄ Σε τι μας χρειάζονται οι κανόνες;

1 Στη γειτονιά μας

Σήμερα βρήκα στο γραμματοκιβώτιό μας αυτό το φυλλάδιο. Ας το διαβάσουμε και ας συζητήσουμε τους λόγους που ο Δήμος Καλλιθέας το μοίρασε στους δημότες του.

ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΗΣ ΚΑΘΑΡΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

1. Βάζουμε τα σκουπίδια μόνο στους κάδους.
Ο Δήμος μας έχει τοποθετήσει περίπου 2.500 κάδους απορριμμάτων. Δεν υπάρχει λόγος να βρίσκονται σκουπίδια αλλού εκτός από τους κάδους.

2. Τα σκουπίδια τα βάζουμε σε γερές σακούλες καλά δεμένες.
Τα χύμα σκουπίδια λερώνουν τον κάδο και όλοι εμείς μυρίζουμε τις δυσάρεστες οσμές του κάδου.

3. Δεν αφήνουμε σκουπίδια έξω από τους κάδους.

Οι αδέσποτοι σκύλοι και γάτες τα σκορπίζουν, ενώ σμήνη από μύγες θα είναι κοντά στο σπίτι μας.

Εάν ο κάδος δεν αρκεί ζητήστε από το Δήμο να τοποθετήσει και άλλον.

4. Κατεβάζουμε τα σκουπίδια κατά προτίμηση το βράδυ ή πριν από το δρομολόγιο του απορριμματοφόρου.

Εάν τα κατεβάσετε μετά θα υπάρχουν μπροστά στο σπίτι σας ως το επόμενο δρομολόγιο.

5. Δεν βάζουμε στους κάδους μπάζα και οικοδομικά υλικά γιατί προκαλούν βλάβη στα απορριμματοφόρα γεγονός που συνιστά βλάβη ή καταστροφή Δημοτικής Περιουσίας και συνεπάγεται αστικές ευθύνες.

✓ Τι συμβαίνει, συνήθως, όταν οι άνθρωποι μιας κοινότητας δε δείχνουν σεβασμό στους κανόνες;

2 Υπάρχουν όμως κι άλλοι κανόνες...

✓ Ας βρούμε κανόνες που ακολουθούμε τις ώρες που πολλοί άνθρωποι θέλουν να ξεκουραστούν.

3

**Χαμηλό πεζοδρόμιο
για εύκολη διάβαση.
Απαγορεύεται η στάθμευση.**

**Ο οδηγός
παραβίασε
τον κανόνα.**

**Παρατηρούμε τις εικόνες και
συζητούμε:**

- ✓ Ποια ανάγκη, ποιον κανόνα, ποια παράβαση μας δείχνουν;**
- ✓ Τι μπορεί να νιώθει εκείνος που μόνο από εκεί μπορεί να περάσει;**
- ✓ Τι θα λέγαμε στον οδηγό;**

4

**Οι κανόνες είναι
μόνο για τους
άλλους.**

**Σχολιάζουμε την άποψη
των παιδιών της εικόνας.**

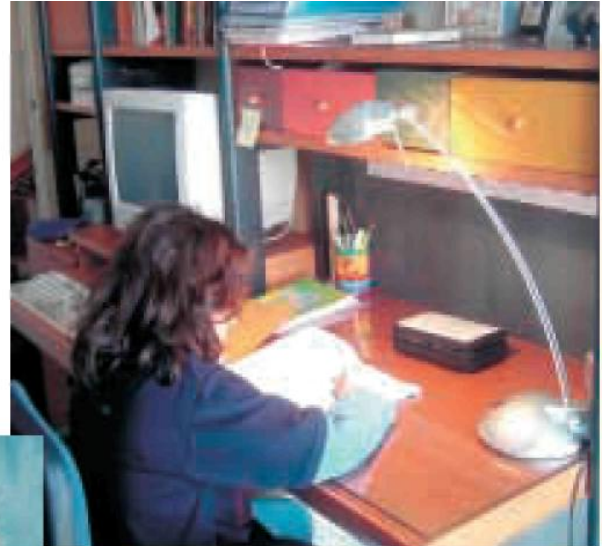
5 Στην τάξη μας

Στην τάξη μας έχουμε κανόνες.

**Ας χωριστούμε τυχαία σε ομάδες, κι
ας συζητήσουμε στην ομάδα μας:**

- ✓ Ποιοι κανόνες φαίνεται να είναι
πιο σημαντικοί για το δάσκαλο μας;**
- ✓ Με ποιον κανόνα νομίζουμε ότι θα
συμφωνούσαν όλοι στην τάξη;**

6 Στο σπίτι μας
Στο σπίτι μας και στην οικογένειά μας έχουμε κανόνες.

Συζητάμε στην ομάδα μας:

✓ Ποια πράγματα στο σπίτι δε μας επιτρέπουν οι γονείς μας;

Ανακοινώνουμε στην τάξη όσα συζητήσαμε στην ομάδα μας.

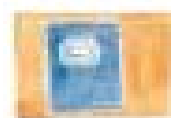
Αξίζει να διαβάσουμε

Για να ζούμε οι άνθρωποι μαζί, βάζουμε κανόνες και τους ακολου-

θούμε. Για παράδειγμα, στη γειτονιά μας πετάμε τα σκουπίδια στους κάδους. Στην τάξη μας ακούμε με προσοχή το συμμαθητή μας που μιλάει ακόμα και αν διαφωνούμε με όσα λέει, δηλαδή σεβόμαστε τη δική του άποψη. Στην ομάδα μας, ενώ επικρατεί η γνώμη των περισσότερων, συζητάμε και την άποψη εκείνων που διαφωνούν.

Είναι καλό να θυμίζουμε στους άλλους τους κανόνες, αλλά πρώτα χρειάζεται να τους τηρούμε εμείς οι ίδιοι.

Στην κοινότητα που ζούμε είμαστε πολίτες, κάτοικοι της πόλης ή του χωριού μας. Ακόμα όμως κι αν είμαστε ξένοι, αποτελούμε μέλη της κοινότητας και οφείλουμε να ακολουθούμε τους κανόνες της.

Κεφάλαιο 3 Ενδιαφερόμαστε για την κοινότητα

1 Με ποιους τρόπους ενδιαφερόμαστε για την κοινότητά μας;

Η τσουλήθρα στην παιδική χαρά είναι σπασμένη από πέτυσι.

Άννα

Εμένα με νοιάζει!

Γιώργος

Δεν υπάρχει χώρος στο πεζοδρόμιο. Παρκάρουν αυτοκίνητα.

Μανώλης

Εμένα με νοιάζει!

Γιώτα

Ο σωλήνας του νερού μπροστά στο σπίτι μας είναι σπασμένος εδώ και μια εβδομάδα.

Φώτης

Εμένα με νοιάζει!
Κατερίνα

**Θέλω να μάθω μουσική, χορό,
ζωγραφική... αλλά δεν υπάρχει
Πολιτιστικό Κέντρο στο δήμο.**
Δημήτρης

Εμένα με νοιάζει!
Μάρη

**Η αυλή του σχολείου μας είναι
όλο μπετόν.**
Ιρίνα

Εμένα με νοιάζει!
Παναγιώτης

**Η παραλία είναι γεμάτη πλαστικά
και τενεκεδάκια. Δεν έχω που ν'
απλώσω την πετσέτα μου.**
Χριστίνα

Εμένα με νοιάζει!
Βλαδίμηρος

Τι να κάνουμε
όμως εμείς για
τα προβλήματα;

Μ' αυτά
ασχολούνται
οι μεγάλοι.

Διαφωνώ,
μπορούμε κι
εμείς να
κάνουμε κάτι.

Εμένα με
νοιάζει.
Εσάς σας
νοιάζει;

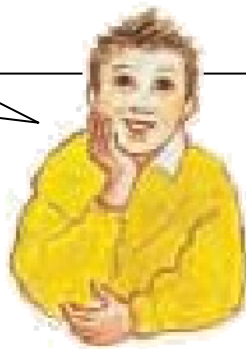
✓ Ας πούμε κι εμείς τη γνώμη
μας γι' αυτά που συζητούν τα
παιδιά της εικόνας.

2

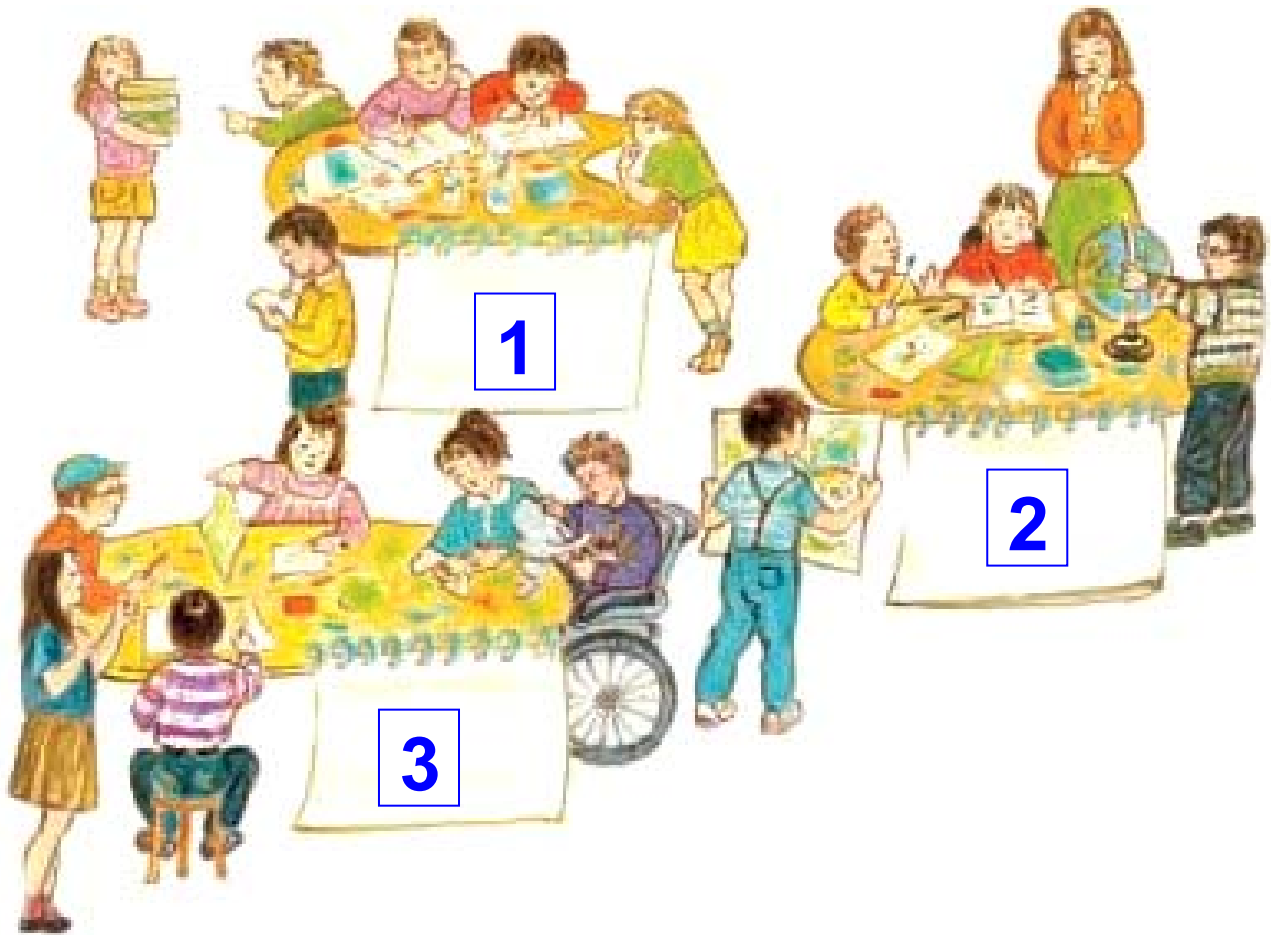
α) Όπως ανακαλύψαμε, όσα συμβαίνουν σε μια κοινότητα αφορούν όλους τους κατοίκους της.
✓ Τι μπορεί να κάνει ο καθένας μας;

β) Καθένας μόνος του δεν έχει δύναμη, δηλαδή δεν μπορεί να κάνει πολλά πράγματα. Αν όμως ενωθούμε, αποκτούμε δύναμη. Γι' αυτό, ας φτιάξουμε ομάδες για δράση. Από εδώ και πέρα έτσι θα εργαζόμαστε!
✓ Βρίσκουμε ονόματα για τις ομάδες μας.

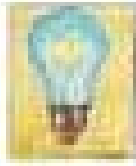
γ) Κάθε ομάδα επιλέγει ένα από τα προβλήματα της πόλης ή του χωριού μας.

Συζητάμε, προτείνουμε λύσεις και τις ανακοινώνουμε στην τάξη.

- 1. Συζητάμε**
- 2. Προτείνουμε λύσεις**
- 3. Ανακοινώνουμε**

3

Ας ερευνήσουμε λοιπόν ποιοι μπορούν να μας βοηθήσουν να λύσουμε τα προβλήματα που μπορεί να υπάρχουν σε μια κοινότητα.

Υπηρεσίες του Δήμου

- 1) Δημοτική βιβλιοθήκη Θεσσαλονίκης.
- 2) ΚΑΠΗ ΔΗΜΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΠΟΛΗΣ -1983-
- 3) ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑ ΠΡΟΣ ΙΚΑ
- 4) ΔΗΜΟΣ ΝΕΑΣ ΣΜΥΡΝΗΣ 1996

Κέντρο προστασίας Άγριων Ζώων

Τραυματισμένη
Γερακίνα.

Περίθαλψη και
απελευθέρωση
της γερακίνας.

Εθελοντισμός

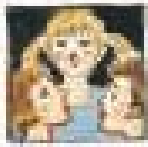

Πρόσκληση
για αιμοδοσία.

Οι δημότες
δίνουν αίμα.

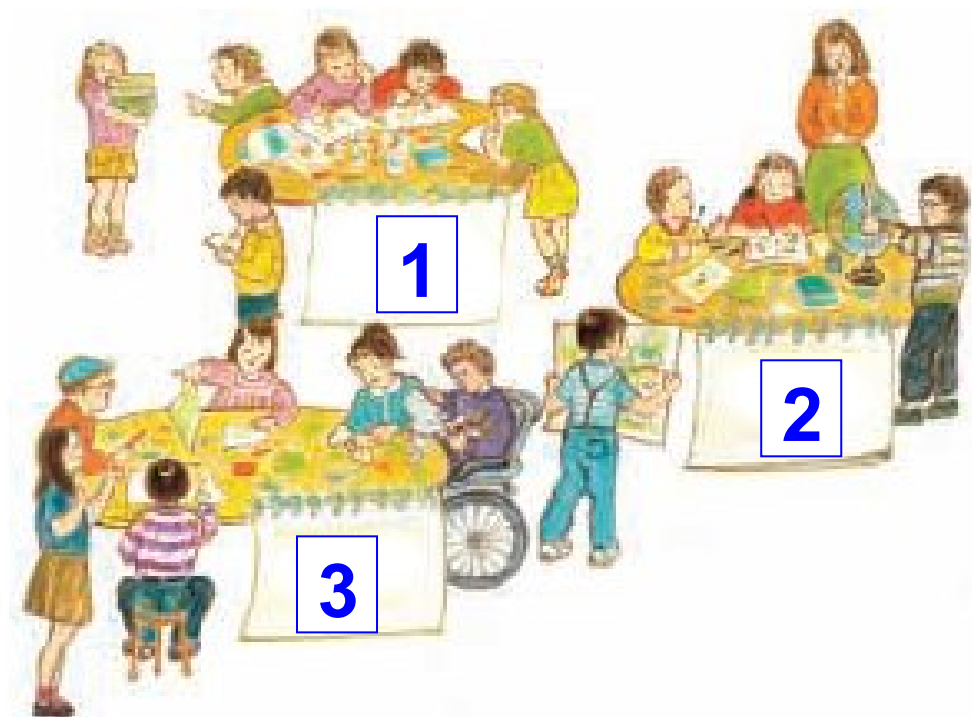
Η ενορία μας διοργανώνει
εθελοντική **αιμοδοσία την Κυριακή
29 Φεβρουαρίου. Στο
προσκλητήριο αυτό της αγάπης
παρακαλείσαι να προσέλθεις.**

4

Πώς λύνουμε ένα πρόβλημα;

- ✓ Αποφασίζουμε ποιο από τα προβλήματα της πόλης μας ή του χωριού μας απασχολεί περισσότερο.
- ✓ Εργαζόμαστε σε ομάδες και ερευνούμε ποιοι μπορούν να μας βοηθήσουν να το λύσουμε.

1. Διευθυντής, Δάσκαλοι, Σύλλογος Γονέων
2. Ποιος άλλος;
3. Ποιος άλλος;

Το πρόβλημα:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- ❄ Ποιος είναι αρμόδιος;
- ❄ Ποιος μπορεί;
- ❄ Ποιος γνωρίζει;
- ❄ Ποιος θέλει;

Αξίζει να διαβάσουμε

Στην κοινότητά μας, μπορούν να δημιουργηθούν προβλήματα. Αυτά μπορούμε να τα λύσουμε αν ενδιαφερθούμε. Όταν θέλουμε να λύσουμε κάποιο πρόβλημα, αναζητούμε

τους ανθρώπους που είναι αρμόδιοι γι' αυτό.

Για παράδειγμα, τη σπασμένη τσουλήθρα στην παιδική χαρά αρμόδιος να την επισκευάσει είναι ο δήμος με τις υπηρεσίες του. Γι' αυτό, ως υπεύθυνοι πολίτες, επικοινωνούμε μαζί τους και τους ενημερώνουμε. Δε φτάνει μόνο να παραπονοιόμαστε. Αξίζει να ενδιαφερόμαστε για ν' αλλάξουμε κάτι. Είναι και δική μας ευθύνη να κάνουμε την κοινότητα ένα καλύτερο μέρος για να ζούμε.

6,7

Κεφάλαιο 4 Ενημερωνόμαστε: ποιοι αποφασίζουν και τι αποφασίζουν

Με τι ασχολούνται το Δημοτικό Συμβούλιο και ο Δήμαρχος;

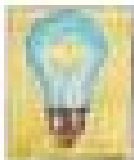
1 Μια πόλη αποτελεί ένα δήμο. Όμως, μια μεγαλούπολη όπως η Αθήνα μπορεί να περιλαμβάνει πολλούς δήμους. Πολλά γειτονικά χωριά μαζί ή μικρές γειτονικές πόλεις αποτελούν και αυτά ένα δήμο.

- ✓ Εμείς σε ποιο δήμο κατοικούμε;
- ✓ Στο χάρτη της Ελλάδας, με τη βοήθεια του δασκάλου μας, βρίσκουμε το χωριό ή την πόλη μας.

- 1) ΔΗΜΟΣ ΝΕΑΣ ΣΜΥΡΝΗΣ
- 2) ΔΗΜΟΣ ΕΡΜΟΥΠΟΛΕΩΣ
- 3) ΔΗΜΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΠΟΛΗΣ
- 4) ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ
- 5) ΔΗΜΟΣ ΦΙΛΙΑΤΡΩΝ

2

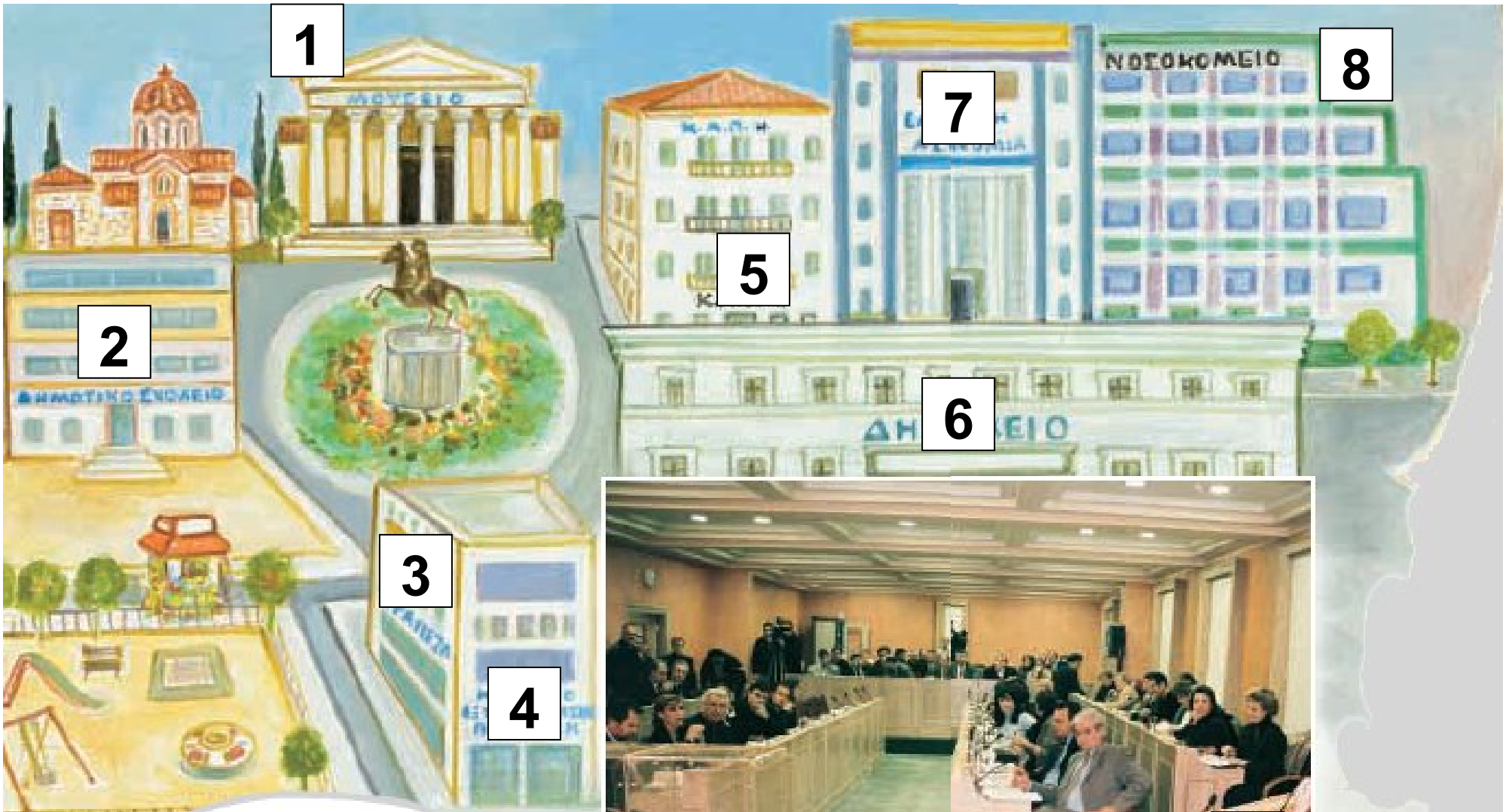
Τι νομίζουμε ότι κάνουν ο Δήμαρχος, το Δημοτικό Συμβούλιο και όσοι εργάζονται στις υπηρεσίες του δήμου;

3

**Πάμε στο Δημαρχείο.
Πάμε μια βόλτα εκεί που
αποφασίζουν. Όλες οι ομάδες
ας ανεβούμε στο μαγικό τρένο
κι ας πετάξουμε ψηλά. Υπάρχει
ένα βαγόνι για κάθε ομάδα.**

44 / 22-23

- 1) ΜΟΥΣΕΙΟ
- 2) ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ
- 3) ΤΡΑΠΕΖΑ
- 4) ΚΕΝΤΡΟ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΩΝ
- 5) Κ. Α. Π. Η.
- 6) ΔΗΜΑΡΧΕΙΟ
- 7) ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ
- 8) ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ
- 9) Συνεδρίαση Δημοτικού Συμβουλίου

Ακούστε πώς φωνάζει
εκείνος εκεί! Μάλλον
είναι άλλος.

Φαίνεται πολύ
σοβαροί. Τι να
συστηθούν;

Είμαστε τυχεροί!
Αυτή την ώρα το
Δημοτικό Συμβούλιο
συνεδριάζει!

Αυτοί θα
φτιάξουν
την παιδική
Χαρά;

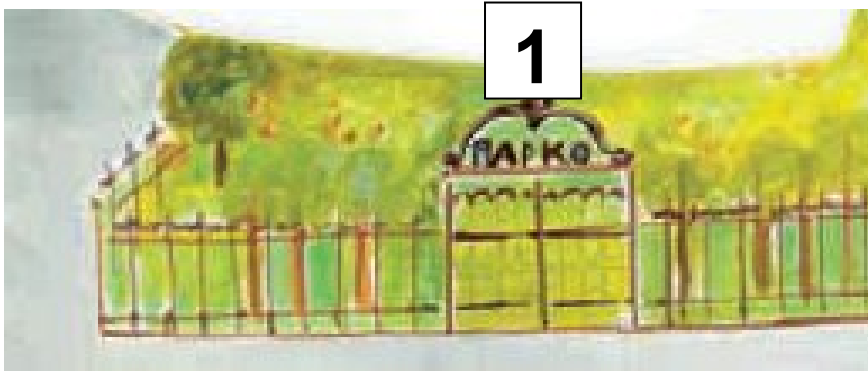
Κι αν κάποιος δε συμφωνούν, πώς αποφασίζουν;

Α! Έχω ακούσει ότι ψηφίζουν και αποφασίζουν οι περισσότεροι.

Να ζητήσουμε να μας βοηθήσουν να φτιάξουμε σχολική βιβλιοθήκη;

Βλέπετε με πόσα ζητήματα ασχολείται το Δημοτικό Συμβούλιο;

1. ΠΑΡΚΟ

4 Είναι ευκαιρία! Όλες οι ομάδες ας ετοιμάσουμε τη δική μας ερώτηση προς το Δημοτικό Συμβούλιο.

Αξίζει να διαβάσουμε

Κάθε Δήμος διοικείται από το Δήμαρχο και το Δημοτικό Συμβούλιο. Αυτοί αποφασίζουν για πολλά ζητήματα του δήμου: πού θα γίνουν πλατείες, πού θα φυτευτούν δέντρα κ.ά. Ενδιαφέρονται για τους δημότες, όπως για τα παιδιά και τους ηλικιωμένους. Με άλλα λόγια φροντίζουν για το κοινό καλό.

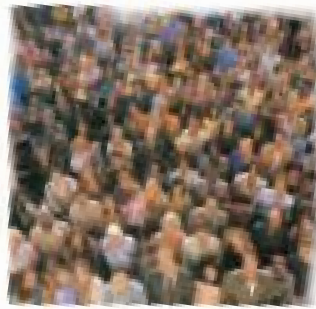
8

Κεφάλαιο 5 Εκλογές στο δήμο

Στο δήμο κατοικούμε πολλοί. Δεν μπορούμε να βρεθούμε μαζί στον ίδιο χώρο για ν' αποφασίσουμε. Γι' αυτό εκλέγουμε κάποιους από εμάς, για να αποφασίζουν για τα ζητήματα του δήμου, δηλαδή αποφασίζουν αυτοί για μας.

❄ Πώς εκλέγουμε το Δημοτικό Συμβούλιο και το Δήμαρχο;

❄ Πώς συμμετέχουμε στη ζωή της κοινότητας;

1

Ψηφοδέλτια

1

2

3

1. Ομιλία υποψήφιου Δημάρχου
2. Οι πολίτες ψηφίζουν μυστικά
3. και ρίχνουν την ψήφο στην κάλπη

1

2

3

Το νέο
Δημοτικό
Συμβούλιο
συνεδριάζει

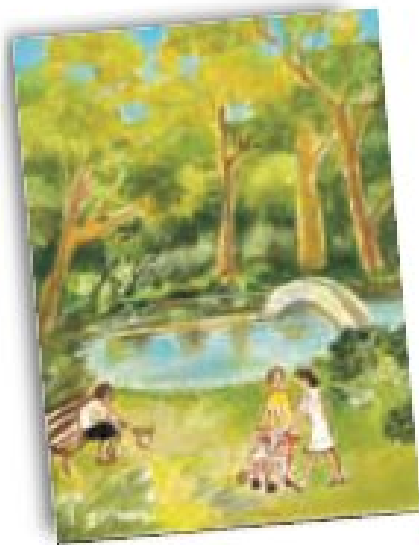
1. Α΄ Αντιδήμαρχος
2. Δήμαρχος
3. Β΄ Αντιδήμαρχος

Παρατηρούμε τις εικόνες, συζητάμε στην ομάδα μας και ανακοινώνουμε στην τάξη.

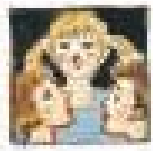
- ✓ **Πώς γίνονται οι εκλογές;**
- ✓ **Πώς εκλέγεται ο Δήμαρχος;**
- ✓ **Πώς εκλέγεται το Δημοτικό Συμβούλιο;**

2 Συμμετέχουμε κι αλλιώς

Το Δημοτικό Συμβούλιο της Ομορφούπολης αποφάσισε να χτίσει ένα ωραίο Δημαρχείο στο μεγάλο οικόπεδο με τα πεύκα. Αυτή η απόφαση δεν άρεσε στους δημότες, και πιο

πολύ στα παιδιά. Ήθελαν εκεί να γίνει πάρκο.

✓ Τι θα κάναμε εμείς, αν ζούσαμε στην Ομορφούπολη κι αντιμετωπίζαμε αυτό το πρόβλημα;

Τι θα λέγαμε
στο Δήμαρχο;

Τι άλλο θα
κάναμε;

Τι θα γράφαμε
στο Δημοτικό
Συμβούλιο;

Τι θα ζητούσαμε
από τους
συλλόγους;

3 Οι μαθητές της Γ' τάξης του 8ου Δημοτικού Σχολείου Παλαιού Φαλήρου συζητούν με το Δήμαρχο Παλαιού Φαλήρου.

Φανταζόμαστε μια μέρα που παιδικά συμβούλια θα λένε τις ιδέες τους μπροστά στο Δήμαρχο ή στο Δημοτικό Συμβούλιο της πόλης τους.

- ✓ Εμείς ποια θέματα θα θέλαμε να συζητήσουμε με το Δήμαρχο της πόλης μας;
- ✓ Τι θα προτείναμε γι' αυτά; Συζητάμε και γράφουμε τις προτάσεις μας στο σημειωματάριό μας.

Αξίζει να διαβάσουμε

Στο δήμο μας είμαστε πολλοί. Δεν μπορούμε όμως να συναντιόμαστε για ν' αποφασίζουμε όλοι μαζί. Γι' αυτό γίνονται εκλογές. Όσοι από τους δημότες θέλουν να εκλεγούν στο Δημοτικό Συμβούλιο βάζουν υποψηφιότητα. Ψηφίζουμε λίγους, εκείνους που νομίζουμε ότι είναι οι καλύτεροι για να κάνουν όλα όσα θα θέλαμε, ψηφίζουμε μυστικά κάθε τέσσερα χρόνια για να εκλέξουμε το Δήμαρχο και το Δημοτικό Συμβούλιο. Δήμαρχος εκλέγεται αυτός που θα ψηφίσουν οι περισσότεροι (η πλειοψηφία). Αυτές είναι οι δημοτικές εκλογές.

Όμως οι εκλογές δεν είναι ο μοναδικός τρόπος συμμετοχής για να λύσουμε τα κοινά προβλήματα. Μπορούμε να βοηθήσουμε κι αλλιώς: Να

γίνουμε μέλη σε κάποιο σύλλογο. Να λέμε ελεύθερα τις ιδέες και τις προτάσεις μας. Να πηγαίνουμε στο Δήμαρχο. Να παρακολουθούμε τι αποφασίζουν οι δημοτικοί σύμβουλοι και να διαμαρτυρόμαστε όταν δε συμφωνούμε. Αυτό είναι δημοκρατία.

9

Ανασκόπηση

1

Αξίζει να διαβάσουμε... και να συμπληρώσουμε

Όλοι ζούμε σε μικρές ή μεγάλες κοινότητες που τις λέμε δήμους. Μέσα στην κοινότητα ικανοποιούμε τις ανάγκες μας για μόρφωση, υγεία, επικοινωνία, ψυχαγωγία. Αντιμετωπίζουμε μαζί τα προβλήματα και τις δυσκολίες. Για να ζούμε μαζί χρειάζεται να βάζουμε κανόνες και να τους τηρούμε όλοι

..... **(Ποιους κανόνες;)**

Στις δραστηριότητες του δήμου είναι απαραίτητο να συμμετέχουμε όλοι. Ψηφίζουμε και εκλέγουμε κάθε τέσσερα χρόνια Δημοτικό Συμβούλιο και Δήμαρχο, για να αποφασίζουν και να κάνουν ό,τι χρειάζεται. Κάθε μέρα όμως μικροί και μεγάλοι

προσφέρουμε ό,τι καλύτερο μπορούμε για το κοινό καλό. Συμμετέχουμε σε συλλόγους, βοηθάμε εθελοντικά κ.ά. Έτσι, όλοι μαζί χτίζουμε έναν καλύτερο κόσμο.

2 Βασικό λεξιλόγιο

κοινότητα, πολίτες, ανάγκες, κανόνες, χώρος, ανθρώπινες σχέσεις, συνεργαζόμαστε, ενδιαφερόμαστε, ενημερωνόμαστε, επικοινωνούμε, συμμετέχουμε, σύλλογος, μέλη, εθελοντισμός, δήμος, υπηρεσίες, εκλογές, ψηφοδέλτιο, Δήμαρχος, Δημοτικό Συμβούλιο

3

Πηγαίνουμε στη «ζωγραφιά από λέξεις» και συμπληρώνουμε.

4

Πώς φτάσαμε ως εδώ;

**Τι
μας άρεσε;**

**Τι μας
δυσκόλεψε;**

**Τι άλλο θα
θέλαμε να
μελετήσουμε;**

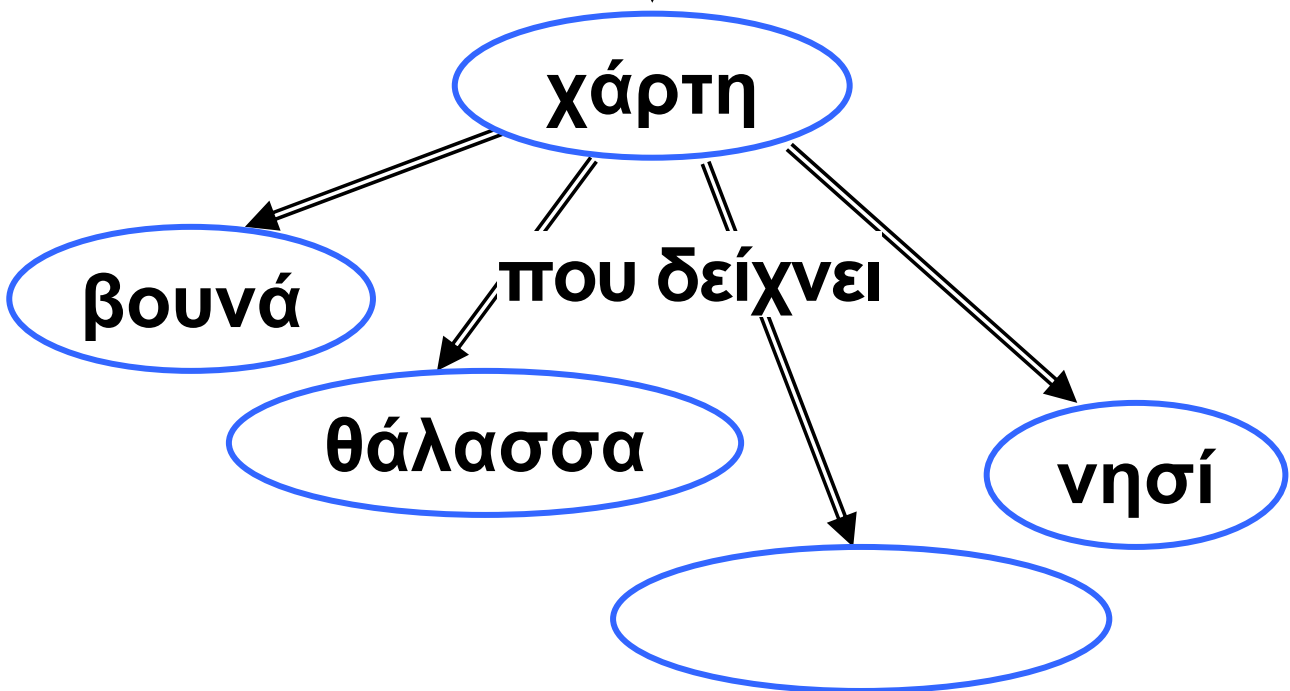
**Δραστηριότητες
της Ανασκόπησης**

Μια «ζωγραφιά από λέξεις»

Ο τόπος που ζούμε

είναι *

αποτυπώνεται σε

* Συμπληρώνουμε ό,τι ταιριάζει στον τόπο μας: ορεινός, πεδινός, παραθαλάσσιος, νησιωτικός.

Ο τόπος που ζούμε

δημιουργήθηκε
από

τη φύση

αλλάζει
από

τον
άνθρωπο

που κατασκευάζει

Λιμάνια

.....

.....

.....

.....

Κεφάλαιο 1 Ένας τόπος με χίλια πρόσωπα

Στη χώρα μας υπάρχουν πολλοί
και διαφορετικοί τόποι!
Ελάτε να τους γνωρίσουμε...

1 «...Δεν ξέρω αν υπάρχει πιο όμορφη θάλασσα στον κόσμο. Μια τη σκιάζουν τα πεύκα, που κατεβαίνουν σχεδόν ως τ' ακρογιάλι, και τότε γίνεται πράσινη πράσινη σαν αμπελόφυλλο, και μια γαλάζια γαλάζια. Στο βυθό της, αλλού έχει ψιλή άμμο κι αλλού πολύχρωμα πετράδια, που μέσα στο νερό τα χρώματα τους γίνονται τόσο φανταχτερά, που θαρρείς και μόλις τα ζωγράφισαν.»

Άλκη Ζέη
Το καπλάνι της βιτρίνας

1. Ένας πεδινός τόπος
2. Ένας ορεινός τόπος
3. Ένας παραθαλάσσιος τόπος

- ✓ Ποια από τις εικόνες ταιριάζει με τον τόπο που περιγράφει το κείμενο;
- ✓ Συγκρίνουμε τον τόπο που μένουμε με τον τόπο που περιγράφει το κείμενο. Συζητάμε σε τι μοιάζουν και σε τι διαφέρουν οι δύο τόποι.

2

**«Μας φτάνουν τα δυο μάτια μας
τα δυο χέρια μας και η καρδιά μας,
για να γευτούμε αυτόν τον τόπο...»**

Κωστής Παλαμάς

**Με τη φαντασία μας
πηγαίνουμε στον τόπο που
μας αρέσει περισσότερο από
αυτούς που φαίνονται στις εικόνες.
Παρατηρούμε, ακούμε, μυρίζουμε
και αγγίζουμε.**

**✓ Συζητάμε στην ομάδα και γρά-
φουμε στο σημειωματάριό μας τις
παρατηρήσεις που κάναμε με όλες
μας τις αισθήσεις.**

**✓ Στο κείμενο που γράψαμε βρί-
σκουμε λέξεις που δείχνουν τι
κάνουμε εκεί (ρήματα) και τι
υπάρχει εκεί (ουσιαστικά) και τις
γράφουμε στους παρακάτω
πίνακες. Βλέπε επόμενη σελίδα.**

ΤΙ ΚΑΝΟΥΜΕ ΕΚΕΪ (ΡΗΜΑΤΑ)

.....
.....
.....
.....
.....

ΤΙ ΥΠΆΡΧΕΙ ΕΚΕΪ (ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΆ)

.....
.....
.....
.....
.....

Ανακοινώνουμε την εργασία μας στην τάξη.

3

Ο Ορφέας έστησε τη σκηνή του κάπου στη φύση.

Τι τόπο νομίζουμε ότι διάλεξε; Τι πιστεύουμε ότι θα κάνει εκεί;

4 Συζητάμε για ορεινούς, πεδινούς και παραθαλάσσιους τόπους που έχουμε επισκεφτεί.

Αξίζει να διαβάσουμε

Στη χώρα μας συναντάμε τόπους ορεινούς, πεδινούς και παραθαλάσσιους.

Ένας ορεινός τόπος έχει βουνά, βράχια, δάση, ποτάμια. Εκεί ζουν άγρια ζώα και πουλιά. Τα βουνά της Ελλάδας είναι πολλά. Αλλού είναι γυμνά από βλάστηση και αλλού τα σκεπάζουν δάση από δέντρα, όπως πεύκα, έλατα, βελανιδιές, καστανιές. Στις πλαγιές τους εκτός από δέντρα φυτρώνουν θάμνοι κι αγριολούλουδα.

Οι πεδινές περιοχές στη χώρα μας είναι λιγότερες από τις ορεινές. Είναι επίπεδες. Συνήθως έχουν

εύφορη γη. Στις πεδιάδες συναντάμε πολλά φυτά όπως ελιές, πορτοκαλιές, αγριαχλαδιές, σιτάρια, βαμβάκια.

Υπάρχουν όμως και τόποι που έχουν ποτάμια, λίμνες και θάλασσα. Οι τόποι κοντά στη θάλασσα λέγονται παραθαλάσσιοι.

Οι διαφορετικοί τόποι δίνουν μια ξεχωριστή ομορφιά στη χώρα μας, δημιουργούν έναν τόπο με χίλια πρόσωπα!

1

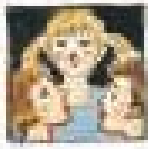
Κεφάλαιο 2 Χωριά και πόλεις του τόπου μας

Η χώρα μας έχει ορεινούς, πεδινούς και παραθαλάσσιους τόπους. Άραγε, πώς να ζουν οι άνθρωποι σε καθέναν απ' αυτούς τους τόπους;

1

Παρατηρούμε την εικόνα: Ποιους τόπους αναγνωρίζουμε;

2

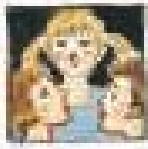
✓ Κάνουμε κλήρωση και σε κάθε ομάδα τυχαίνει ένας από τους τόπους της παραπάνω εικόνας. Εκεί θα «χτίσουμε» έναν οικισμό.

✓ Συζητάμε, καταγράφουμε στο σημειωματάριο μας και προτείνουμε τι θα «χτίσουμε» (πόλη ή χωριό), πώς θα είναι τα σπίτια, πώς θα ζουν οι κάτοικοι εκεί κ.ά.

3

Συγκρίνουμε τους οικισμούς που «έχτισαν» οι ομάδες της τάξης. Βρίσκουμε σε τι μοιάζουν και σε τι διαφέρουν οι πέντε οικισμοί.

4

Σ' έναν τόπο όπως αυτοί που μελετήσαμε έχει χτιστεί το χωριό ή η πόλη όπου κατοικούμε. Ελάτε να φτιάξουμε την «ταυτότητά του».

Η «ταυτότητα» του χωριού ή της πόλης όπου κατοικούμε

Πόλη Χωριό

Όνομα

Κοντά στη θάλασσα Σε νησί

Κοντά σε λίμνη

Κοντά σε ποτάμι

Σε βουνό

Σε πεδιάδα

Ζώα.....

.....

.....

Φυτά.....

.....

.....

Πώς είναι χτισμένα τα σπίτια;

.....

.....

.....

Ποιες είναι οι ασχολίες των κατοίκων;

.....

.....

5

Σε τι είδους τόπο θα θέλαμε να ζούμε; Δικαιολογούμε την άποψή μας.

Αξίζει να διαβάσουμε

Οι άνθρωποι χτίσαμε χωριά και

πόλεις σε διάφορους τόπους.

Στους πεδινούς τόπους οι άνθρωποι καλλιεργούν τη γη, κατασκευάζουν μεγάλους δρόμους και είναι εύκολο να επικοινωνούν με ανθρώπους σε άλλους οικισμούς και να μεταφέρουν τα προϊόντα τους.

Επίσης, στις πεδινές πόλεις υπάρχουν πολλές βιομηχανίες και εμπορικές επιχειρήσεις, όπου οι κάτοικοι βρίσκουν πιο εύκολα δουλειά.

Στους παραθαλάσσιους τόπους και στα νησιά οι κάτοικοι ψαρεύουν, ασχολούνται με το εμπόριο και τον τουρισμό.

Στους ορεινούς τόπους παλιότερα υπήρχαν πολλοί οικισμοί. Από παλιά μέχρι και σήμερα οι άνθρωποι που ζουν στις ορεινές περιοχές ασχολούνται κυρίως με την κτηνοτροφία.

Κεφάλαιο 3 Δημιουργήματα της φύσης και έργα του ανθρώπου

Η Ειρήνη μένει σε έναν ορεινό τόπο. Ο πατέρας της έχει το καφενείο του χωριού. Παλιότερα, για να επισκεφθεί κανείς το χωριό τους, χρειαζόταν να ταξιδέψει 5 ώρες, γιατί ο δρόμος ήταν στενός και είχε απότομες στροφές. Τώρα που κατασκευάστηκε σήραγγα μέσα από το βουνό, φτάνει γρήγορα και άνετα.

❄ Η σήραγγα άλλαξε τη ζωή της Ειρήνης και της οικογένειάς της; Με ποιον τρόπο;

❄ Μήπως δημιούργησε και προβλήματα στο περιβάλλον του ορεινού τόπου; Ποια να είναι αυτά, άραγε;

- 1** ✓ Κοιτάζοντας από το παράθυρο της τάξης μας ή βγαίνοντας στην αυλή του σχολείου, παρατηρούμε ό,τι υπάρχει γύρω μας. Ας συζητήσουμε: ποια απ' όλα αυτά έφτιαξε η φύση και ποια είναι φτιαγμένα από τους ανθρώπους;
- ✓ Τα ονομάζουμε και τα ταξινομούμε σε δύο ομάδες στον παρακάτω πίνακα.

Δημιουργήματα της φύσης	Έργα του ανθρώπου

2 Με το μαγικό
τρενάκι πετάμε στον
αέρα

- ✓ **Ανεβαίνουμε τώρα στο τρενάκι μας και κάνουμε το γύρο της πόλης ή του χωριού μας. Συζητάμε για τα δημιουργήματα της φύσης και για τα έργα του ανθρώπου.**
- ✓ **Τα ονομάζουμε και συμπληρώνουμε τις δύο ομάδες του προηγούμενου πίνακα.**

**Σπήλαιο του
Διρού: ένα
δημιούργημα
της φύσης**

**Πώς βρέθηκαν τα
δέντρα στους
δρόμους και στις
πλατείες μας;**

3 ✓ Με το τρενάκι μας ταξιδεύουμε
τώρα λίγο πιο έξω από την πόλη ή
το χωριό μας. Συζητάμε τι υπάρχει
κι εκεί.

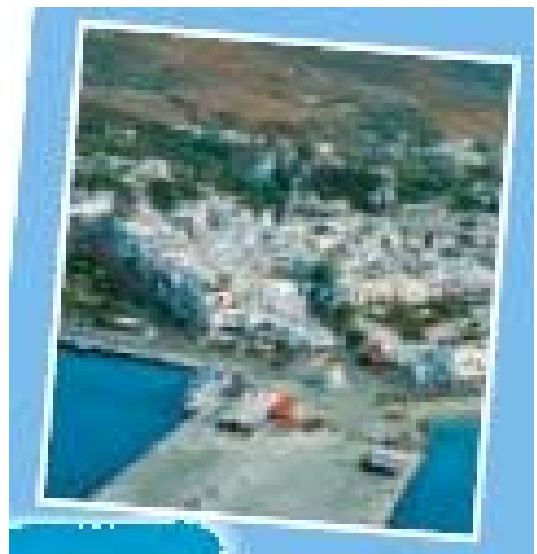
4 Δόθηκε στην
κυκλοφορία ο
νέος δρόμος
που θα συνδέει
την Ομορφού-
πολη με την πρωτεύουσα μέσω
σήραγγας.

Αυξήθηκαν οι επισκέπτες στο ορεινό καταφύγιο του τόπου μας.

Ολοκληρώθηκαν τα έργα για το νέο λιμάνι του νησιού μας.

Η απόφαση για την ανέγερση του εργοστασίου σοκολατοποιίας προβληματίζει.

Οι κάτοικοι της Ομορφούπολης διαμαρτυρήθηκαν έντονα για την κατασκευή του μεγάλου ξενοδοχείου στην παραλία της πόλης τους.

Παρατηρούμε τις εικόνες και διαβάζουμε τα κείμενα.

Επιλέγουμε ένα θέμα, συζητάμε και γράφουμε:

✓ Τι να υπήρχε, άραγε, πριν στον τόπο αυτό;

.....
.....

✓ Για ποιο λόγο έγινε αυτό το έργο;

.....
.....

✓ Πότε το χρησιμοποιούν οι άνθρωποι;

.....
.....

✓ Μήπως δημιουργεί προβλήματα στον άνθρωπο ή και στη φύση;

.....
.....

✓ Υπάρχει στον τόπο μας κάποιο έργο σαν αυτά που διαβάσαμε στις καρτέλες;

.....
.....

Αξίζει να διαβάσουμε

Ό,τι βλέπουμε γύρω μας έχει δημιουργηθεί από τη φύση και από τον άνθρωπο.

Δημιουργήματα της φύσης είναι, για παράδειγμα, τα σπήλαια, οι θάλασσες, (Ποια άλλα;) Κάποια είναι σπάνια και γι' αυτό έχουν μεγάλη αξία.

Στο φυσικό περιβάλλον οι άνθρωποι κατασκευάζουμε έργα για να μπορούμε να ικανοποιούμε τις ανάγκες μας και να κάνουμε τη ζωή μας ευκολότερη. Γι' αυτό χτίζουμε οικισμούς, ανοίγουμε για να μπορούμε να πηγαίνουμε ακόμη και στους πιο μακρινούς τόπους. Φτιάχνουμε για να ταξιδεύουμε με μεγάλα πλοία. Ανοίγουμε στα βουνά ή κάτω από τη θάλασσα για να μετακινούμαστε πιο γρήγορα, κατασκευάζουμε γέφυρες σε ποτάμια και θάλασσες.

Όμως, δε ζούμε μόνοι μας στη φύση. Μαζί μας ζουν τα ζώα και τα φυτά. Γι' αυτό, σε κάθε έργο που κάνουμε φροντίζουμε να προστατεύουμε όσο γίνεται περισσότερο τη ζωή, την τροφή και το χώρο τους.

3

Κεφάλαιο 4 Ενδιαφερόμαστε για το περιβάλλον

- ❄ Ποια προβλήματα δημιουργούμε στο περιβάλλον;
- ❄ Πώς φροντίζουμε το περιβάλλον που ζούμε;

1

Προσέχω
πού
πατώ!

Μάριος Πράσινος,
«Δάσος»

✓ Συζητάμε στην τάξη γιατί ο Ορφέας προσέχει πού πατάει.

2

Διαβάζουμε τα κείμενα στις καρτέλες. Επιλέγουμε ένα θέμα, ερευνούμε και ανακοινώνουμε τις προτάσεις μας στην τάξη.

A

- Πώς μπορούμε, εμείς τα παιδιά, να προστατέψουμε το δάσος;
- Τι κάνουν οι μεγάλοι όταν ένα δάσος έχει καεί;
- Πώς θα μπορούσε η γειτονιά μας και το σχολείο μας να έχει περισσότερο πράσινο;

1. ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΓΝΩΜΗ

Το νερό μάς είναι απαραίτητο αλλά είναι λιγοστό!

B

Πώς μπορούμε να κάνουμε οικονομία στο νερό που χρησιμοποιούμε;

- **Στο σπίτι μας**
- **Στο σχολείο μας**
- **Στον κήπο μας**

Κάδος ανακύκλωσης

Γ

➤ **Τι μπορούμε να κάνουμε εμείς τα παιδιά για να υπάρχουν λιγότερα σκουπίδια;**

➤ **Έχουμε ακούσει τη λέξη ανακύκλωση; Τι να σημαίνει άραγε; Ας ψάξουμε και στο λεξικό της τάξης μας.**

➤ **Από ποια υλικά είναι τα σκουπίδια που ρίχνουμε στους κάδους ανακύκλωσης;**

Δ

- Πώς μπορεί να γίνει η ατμόσφαιρα στις πόλεις πιο καθαρή;
- Τι μπορούμε να προτείνουμε εμείς;
- Ας περιγράψουμε κάποιες καθημερινές διαδρομές που κάνουμε, οι γονείς μας κι εμείς, με το αυτοκίνητο. Θα μπορούσαμε να τις κάνουμε αλλιώς; Πώς;

Ε

- Γράφουμε στο σημειωματάριο μας τους ήχους που ακούμε καθημερινά.
- Ποιοι ήχοι μας αρέσουν;
- Ποιοι ήχοι μάς ενοχλούν;
- Τι μπορούμε να κάνουμε γι' αυτό;

Ποδηλατοδρόμιο στο Γαλάτσι

3

νερό

δάσος

ρύπανση
του αέρα

ηχορύπανση

σκουπίδια

- ✓ Ανακαλύπτουμε με ποια από τις παραπάνω λέξεις ταιριάζει το θέμα που ερευνήσαμε στην προηγούμενη δραστηριότητα.
- ✓ Συζητάμε και δείχνουμε με βελάκια με ποιες άλλες από τις διπλανές λέξεις συνδέεται το θέμα μας.

Ανακοινώνουμε στην τάξη τις σχέσεις που βρήκαμε.

Αξίζει να διαβάσουμε

Εδώ και πολλά χρόνια οι άνθρωποι κατασκευάζουμε χρήσιμα έργα αλλά ταυτόχρονα προκαλούμε προβλήματα στο περιβάλλον που ζούμε: στη γειτονιά μας, στη χώρα μας, σ' ολόκληρη τη γη.

Τέτοια προβλήματα είναι η καταστροφή των δασών, η υπερβολική κατανάλωση καθαρού νερού με αποτέλεσμα να υπάρχει έλλειψη, η ρύπανση του αέρα και της θάλασσας, οι δυνατοί θόρυβοι, τα σκουπίδια, που γίνονται όλο και περισσότερα.

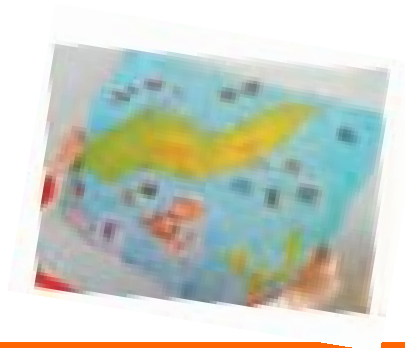
Γι' αυτό όλοι μαζί ενδιαφερόμα-
στε, ερευνούμε, βρίσκουμε και
προτείνουμε τρόπους για να προ-
στατεύσουμε το περιβάλλον. Οι
κυβερνήσεις ψηφίζουν νόμους για
την προστασία του και μερικοί αν-
θρωποι οργανώνονται σε συλλό-
γους για το περιβάλλον. Όμως, κι
εμείς οι μικροί φροντίζουμε το πε-
ριβάλλον με απλές καθημερινές συ-
νήθειες. Για παράδειγμα, δε σπατα-
λάμε το νερό,.....

.....
.....
..... (Άλλο;)

Ας δράσουμε λοιπόν! Αγαπάμε
το περιβάλλον και νοιαζόμαστε γι'
αυτό, επειδή είναι το σπίτι μας.

Κεφάλαιο 5 Ο χάρτης, μια εικόνα του τόπου μας

- ❄ Τι είναι ο χάρτης;
- ❄ Πώς κατασκευάζουμε ένα χάρτη;

1 Πού μπορεί να είναι ο σκύλος του Ορφέα; Κάνουμε υποθέσεις, φανταζόμαστε. Βλέπε επόμενη σελίδα.

**Ο σκύλος μου
μόλις μπήκε
στο πάρκο,
μήπως τον
είδατε;**

**Νομίζω ότι αν
ανεβείς στην
τσουλήθρα θα
βλέπεις
μακρύτερα και
τότε ίσως τον
δεις.**

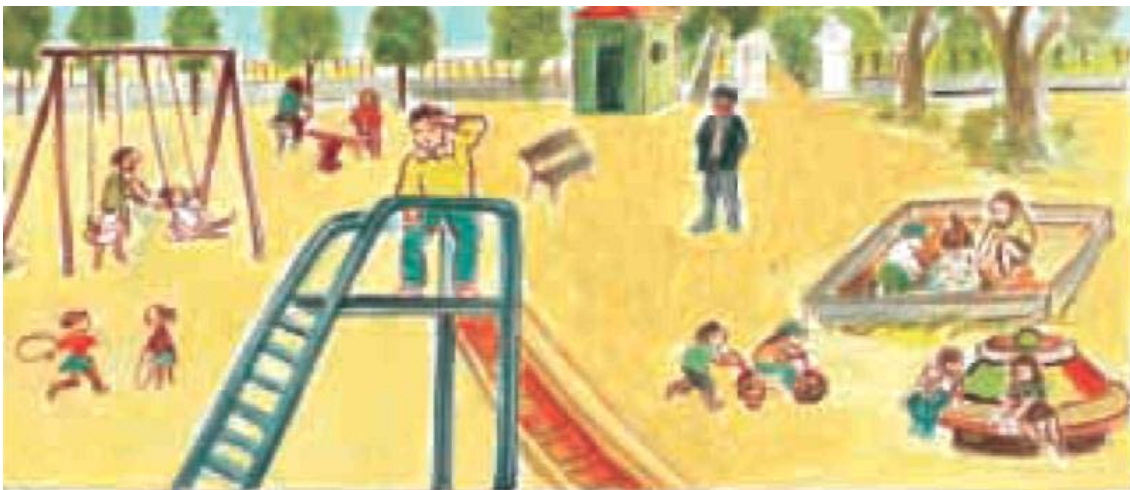

**Το πάρκο, όπως το βλέπουμε
μπαίνοντας**

**Εμείς, που πετάμε ψηλά
πάνω από το πάρκο,
τον βλέπουμε.**

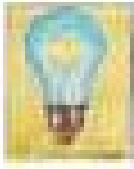

2 Ο Ορφέας ανεβαίνει στην
τσουλήθρα. Πώς βλέπει τώρα το
πάρκο; Φαίνεται ο σκύλος του;

**Η εικόνα του πάρκου από την
τσουλήθρα.**

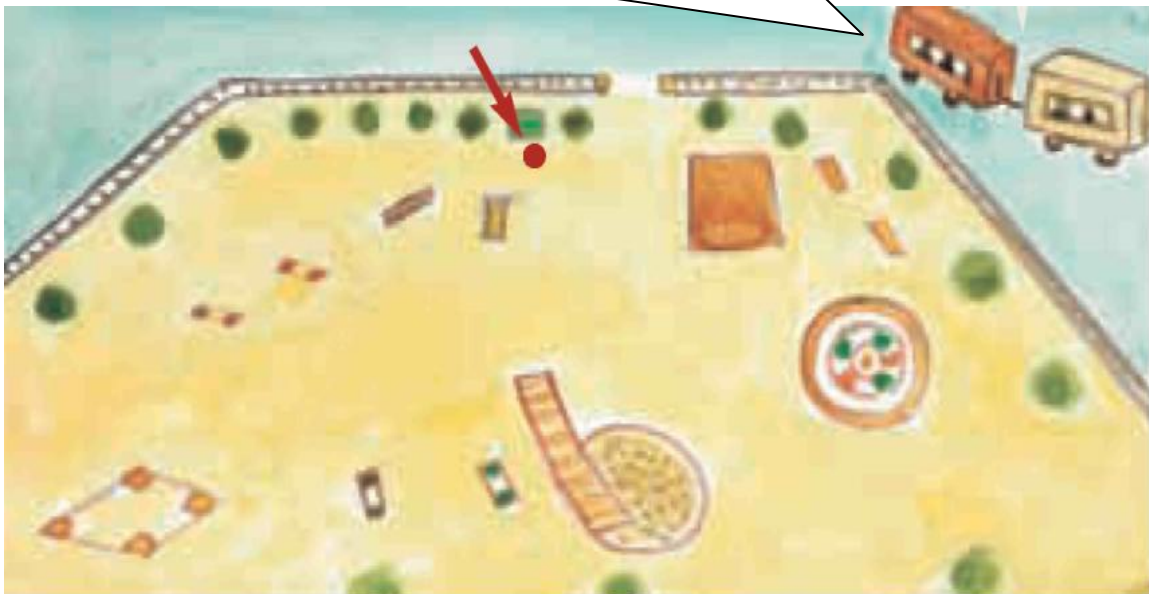
3

α) Με τη βοήθεια των παιδιών που ήταν στο τρενάκι ο Ορφέας βρήκε τελικά το σκύλο του.

✓ Γιατί στις προηγούμενες εικόνες δε φαίνεται ο σκύλος του Ορφέα; Κάνουμε υποθέσεις, φανταζόμαστε.

Να ο σκύλος σου, Ορφέα.
Από εδώ ψηλά φαίνεται
τόσο δα μικρός... σαν
σημαδάκι!

Να πώς βλέπουν τα παιδιά
το πάρκο από πολύ ψηλά.

β) Πού είναι ο μύλος; Πού είναι τα δέντρα; Πού είναι η τσουλήθρα; Πού είναι το σπιτάκι του φύλακα;

✓ Κυκλώνουμε τα σχήματα τους στην προηγούμενη εικόνα.

4 Φανταζόμαστε ότι πετάμε με το μαγικό τρενάκι πολύ ψηλά, ακριβώς πάνω απ' το σχολείο μας. Πώς θα το βλέπαμε;

✓ Το περιγράφουμε και μετά το ζωγραφίζουμε.

5 ✓ Τοποθετούμε στον προβολέα διαφανειών διάφορα αντικείμενα (π.χ. κασετίνα, κιμωλία, γόμα, μολύβι, κλειδιά, κέρματα) και τα προβάλλουμε. Τι παρατηρούμε;

6 α) Τοποθετούμε ένα βιβλίο στο θρανίο και το κοιτάμε από τρεις διαφορετικές θέσεις:

Πρώτα έχοντας το πρόσωπό μας στο ίδιο ύψος με το θρανίο.

Μετά από τη θέση που καθόμαστε.

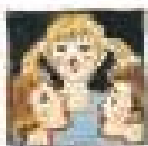
Τέλος, στεκόμαστε ακριβώς από πάνω του.

β) Το τοποθετούμε σε ένα φύλλο χαρτί και σχεδιάζουμε το περίγραμμά του.

7

Το παιχνίδι του

«κρυμμένου θησαυρού»

- ✓ Κάθε ομάδα κρύβει ένα αντικείμενο στην τάξη ή στην αυλή. Φτιάχνει το χάρτη του «κρυμμένου θησαυρού». Στο πίσω μέρος τού χάρτη περιγράφει το θησαυρό.
- ✓ Ανταλλάσσουμε τους χάρτες μας και ψάχνουμε το θησαυρό.

8 Ο Ορφέας σχεδίασε τη γειτονιά του και το σπίτι του.

- ✓ Παρατηρούμε και συζητάμε τις πληροφορίες που μας δίνει η εικόνα.
- ✓ Ζωγραφίζουμε στον πίνακα της τάξης τη γειτονιά με το σχολείο μας.

9 Ο Ορφέας βρίσκεται μπροστά στον τόπο που δείχνει ο χάρτης του.

- ✓ Παρατηρούμε το χάρτη και συζητάμε τι μας δείχνει γι' αυτόν τον τόπο.
- ✓ Φτιάχνουμε το υπόμνημα.

Υπόμνημα

.....

.....

.....

.....

Αξίζει να διαβάσουμε

Οι χάρτες παρουσιάζουν το σχήμα ενός τόπου όπως φαίνεται από ψηλά αλλά πολύ μικρότερο από ό,τι είναι στην πραγματικότητα.

Σε ένα χάρτη μπορούμε να αναζητήσουμε ένα δρόμο, μια λίμνη, ένα βουνό και πολλές άλλες πληροφορίες. Έτσι βρίσκουμε πολλά στοιχεία για έναν τόπο χωρίς να

ταξιδέψουμε σ' αυτόν. Αλλά και όταν ταξιδεύουμε, χρησιμοποιούμε το χάρτη για να προσανατολιστούμε.

Για να σχεδιάσουμε ένα χάρτη, έχουμε αποφασίσει να χρησιμοποιούμε διαφορετικά χρώματα και σχέδια, όπως, για παράδειγμα, καφέ χρώμα για τα βουνά και μια κουκκίδα για τις πόλεις. Στο κάτω μέρος του χάρτη, η σε κάποια πλευρά του, υπάρχει ένας πίνακας για να καταλάβουμε σε τι αντιστοιχεί το κάθε χρώμα η σχέδιο. Ο πίνακας αυτός είναι το υπόμνημα του χάρτη.

5, 6*, 7

Κεφάλαιο 6 Ένας χάρτης μάς πληροφορεί (α)

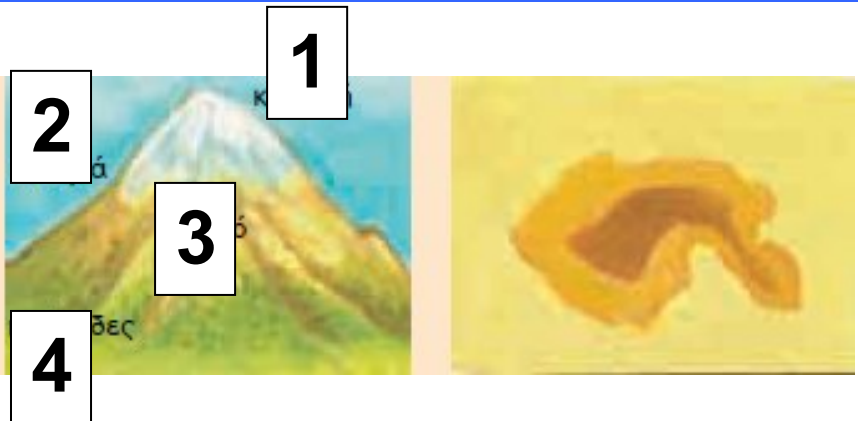
Πώς θα ζωγραφίζαμε σ' ένα χάρτη
τα βουνά, τις πεδιάδες, τα ποτάμια,
τις λίμνες;

1

Πώς είναι	Πώς το ζωγράφισε η εικονο- γράφος	Πώς το βλέπουμε σ' ένα χάρτη
-----------	--	---------------------------------------

Ταΰγετος

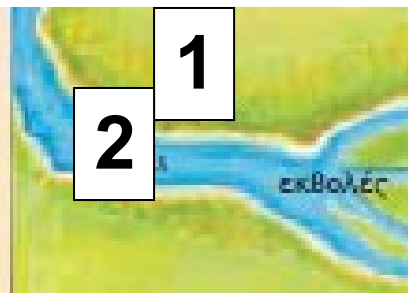
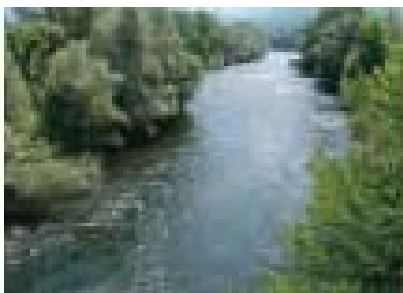
1. κορυφή
2. πλαγιά
3. βουνό
4. πρόποδες

Πώς είναι	Πώς το ζωγράφισε η εικονογράφος	Πώς το βλέπουμε σ' ένα χάρτη
-----------	---------------------------------	------------------------------

Λίμνη
Καϊάφα

1. πεδιάδα
2. λίμνη

Πηνειός

1. όχθες
2. ποτάμι
3. εκβολές

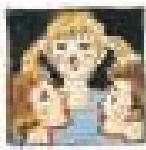
«Όλες οι λέξεις της μεσαίας στήλης, όπως πρόποδες, όχθη, εκβολές είναι γεωγραφικοί όροι.»»

✓ Παρατηρούμε οριζόντια τις εικόνες (δηλαδή τη μία δίπλα στην άλλη) και συζητάμε στην τάξη μας τους γεωγραφικούς όρους που βλέπουμε για πρώτη φορά.

✓ Αναζητούμε στο λεξικό της τάξης μας τη σημασία των γεωγραφικών όρων: **βουνό, πρόποδες, πλαγιά, κορυφή, λίμνη, πεδιάδα, ποτάμι, όχθες, εκβολές.**

2

Με τη βοήθεια του δασκάλου μας αναζητούμε και βρίσκουμε στο χάρτη της τάξης μας το βουνό, τη λίμνη και το ποτάμι που βλέπουμε στις φωτογραφίες της πρώτης στήλης του πίνακα.

3

Στο χάρτη της τάξης βρίσκουμε βουνά, πεδιάδες, λίμνες, ποτάμια της Ελλάδας.

4

✓ Συζητάμε τι απ' όλα αυτά υπάρχει στον τόπο μας;

✓ Τα ονομάζουμε και τα γράφουμε στο σημειωματάριό μας.

✓ Πηγαίνουμε στο χάρτη της τάξης και τα βρίσκουμε.

5

« οροσειρά, οροπέδιο,
λεκανοπέδιο...»

Τι να σημαίνουν, άραγε,
αυτές οι λέξεις;

→ Προσπαθούμε να απαντήσουμε στο ερώτημα του Ορφέα.

Αξίζει να διαβάσουμε

Αν παρατηρήσουμε το χάρτη της τάξης μας, θα δούμε ότι τα βουνά τα συμβολίζουμε με καφέ χρώμα και τα ονομάζουμε αλλιώς και όρη. Πολλά όρη στη σειρά αποτελούν μια οροσειρά. Τα χαμηλότερα βουνά είναι οι λόφοι και συνήθως τα ονόματά τους δεν τα βρίσκουμε στο χάρτη.

Η πεδιάδα είναι ένα μεγάλο κομμάτι στεριάς χωρίς λόφους και βουνά. Στο χάρτη τη συμβολίζουμε με πράσινο χρώμα. Στην πεδιάδα μπορούμε να συναντήσουμε ένα ποτάμι. Μικρότερα ποτάμια που ενώνονται με αυτό είναι οι παραπόταμοί του. Το ποτάμι έχει τις πηγές του σε βουνό ή σε κάποια λίμνη, διασχίζει πεδιάδες και χύνεται στη θάλασσα. Εκεί είναι οι εκβολές του. Στο χάρτη το συμβολίζουμε με μια μπλε γραμμή.

8

Κεφάλαιο 7 Ένας χάρτης μάς πληροφορεί (β)

Πώς θα ζωγραφίζαμε σ' ένα χάρτη τη θάλασσα, τα νησιά, τα ακρωτήρια, τους κόλπους;

1

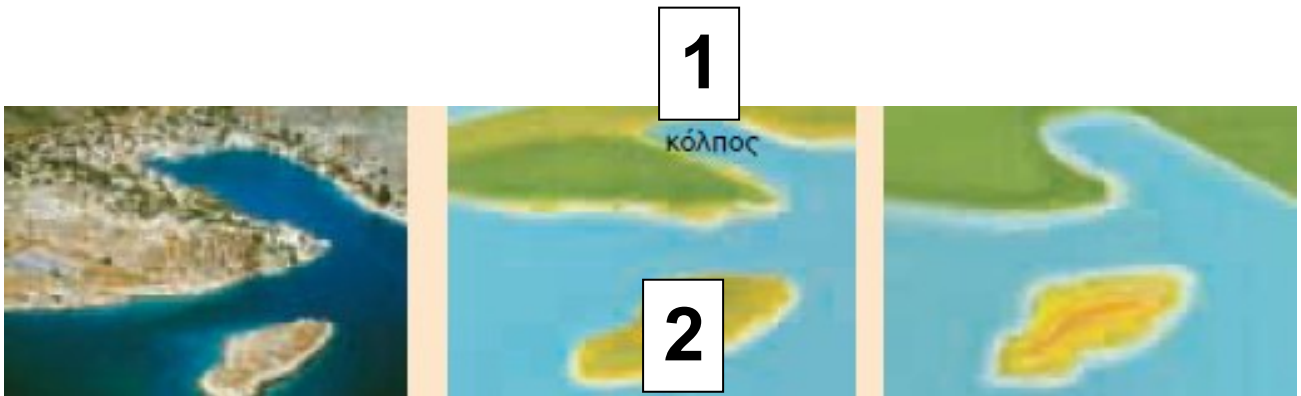
Πώς είναι	Πώς το ζωγράφισε η εικονογράφος	Πώς το βλέπουμε σ' ένα χάρτη
-----------	---------------------------------	------------------------------

Χερσόνησος
Αργολίδας

1. ακρωτήριο
2. χερσόνησος

<p>Πώς είναι</p>	<p>Πώς το ζωγράφισε η εικονο- γράφος</p>	<p>Πώς το βλέπουμε σ' ένα χάρτη</p>
------------------	--	---

Νησί και
κόλπος

1. κόλπος
2. νησί

Πορθμός
Ευρίπου

1. πορθμός

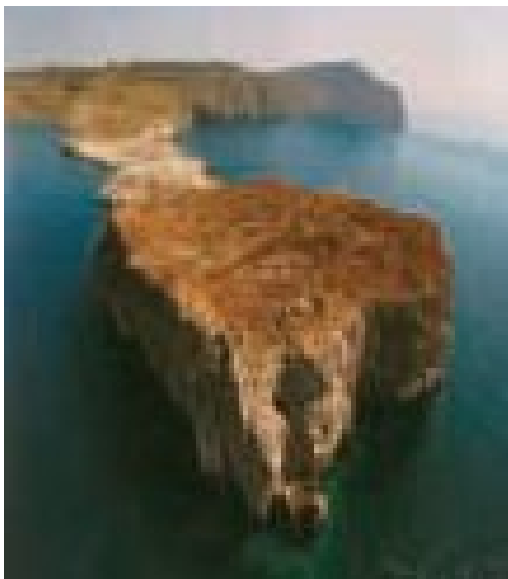

✓ Παρατηρούμε οριζόντια τις
εικόνες και συζητούμε στην

τάξη μας τους γεωγραφικούς όρους που βλέπουμε για πρώτη φορά.

✓ Αναζητούμε στο λεξικό της τάξης μας τη σημασία των γεωγραφικών όρων: **χερσόνησος, ακρωτήριο, νησί, κόλπος, πορθμός.**

2

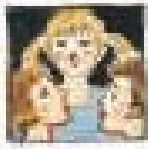
Ακρωτήριο
Τηγάνι,
Νομός
Λακωνίας

α) Στο χάρτη της τάξης βρίσκουμε χερσονήσους, ακρωτήρια, νησιά, κόλπους και πορθμούς της Ελλάδας.

β) Έχουμε επισκεφτεί κάποιο από αυτά;

3

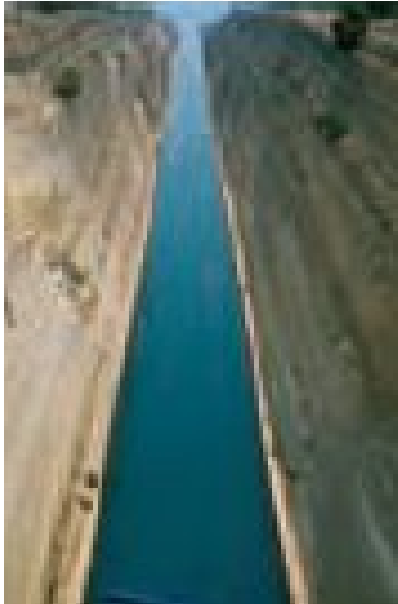

✓ Συζητάμε ποια απ' όλα αυτά υπάρχουν στον τόπο μας.

✓ Τα ονομάζουμε και τα καταγράφουμε στο σημειωματάριό μας.

✓ Πηγαίνουμε στο χάρτη της τάξης και τα βρίσκουμε.

4

Διώρυγα της Κορίνθου

Η διώρυγα της Κορίνθου πριν από πολλά χρόνια ήταν ισθμός, δηλαδή ένα στενό κομμάτι στεριάς που χώριζε δύο θάλασσες.

Τι
σημαίνει
η λέξη
διώρυγα;

→ Προσπαθούμε να απαντήσουμε στο ερώτημα του Ορφέα.

Αξίζει να διαβάσουμε

Στο μέρος που η στεριά βρέχεται από τη θάλασσα δημιουργούνται διάφορα σχήματα.

Ένα μεγάλο κομμάτι της στεριάς που μπαίνει μέσα στη θάλασσα και βρέχεται από τα υπόλοιπα τρία μέρη λέγεται χερσόνησος. Η άκρη της χερσονήσου είναι το ακρωτήριο.

Αντίθετα, όταν ένα μέρος της θάλασσας εισχωρεί στη στεριά, ο σχηματισμός που δημιουργείται

ονομάζεται κόλπος. Νησί είναι ένα μικρό ή μεγάλο κομμάτι στεριάς που βρέχεται γύρω γύρω από θάλασσα. Η Ελλάδα έχει πολλά νησιά.

«Η Ίος, η Σίκινοσ, η Σέριφοσ, η
Μήλοσ
Κάθε λέξη κι από 'να χελιδόνι
Για να σου φέρνει την άνοιξη μέσα
στο θέροσ...»

Οδυσσέασ Ελύτησ, Το Άξιον Εστί

9, 10

Ανασκόπηση

1

**Αξίζει να διαβάσουμε...
και να συμπληρώσουμε**

Στην Ελλάδα συναντάμε ορεινούς, πεδινούς, παραθαλάσσιους και νησιωτικούς τόπους. Εμείς σε τι τόπο κατοικούμε;

Σ' αυτό το φυσικό περιβάλλον χτίσαμε πόλεις, χωριά και κάναμε αλλαγές, με σκοπό να γίνει η ζωή μας καλύτερη. Πώς αλλάζουμε το φυσικό περιβάλλον;

Όμως, εδώ και χρόνια προκαλούμε προβλήματα στο περιβάλλον όπου ζούμε: τα δέντρα και το νερό λιγοστεύουν, τα σκουπίδια γίνονται περισσότερα. Ποια άλλα προβλήματα προκαλούμε στο περιβάλλον; Στο δικό μας τόπο υπάρχουν παρόμοια προβλήματα;

Κάθε τόπος παρουσιάζεται με λεπτομέρειες στους χάρτες. Έτσι τον γνωρίζουμε καλύτερα. Οι χάρτες δείχνουν με σύμβολα τους γεωγραφικούς όρους, δηλαδή τα βουνά, τις πεδιάδες, τις χερσονήσους, τα ακρωτήρια και άλλα. Ποιους άλλους γεωγραφικούς όρους γνωρίζουμε;

2 Βασικό λεξιλόγιο

ορεινός, πεδινός, παραθαλάσσιος, χάρτης, υπόμνημα, όρος-όρη, ποτάμι, πηγές, λίμνη, πεδιάδα, νησί, κόλπος, χερσόνησος, ακρωτήριο, ισθμός, διώρυγα, πορθμός

3

Πηγαίνουμε στη «ζωγραφιά από λέξεις» και συμπληρώνουμε.

4

Πώς φτάσαμε ως εδώ;

**Τι
μας άρεσε;**

**Τι μας
δυσκόλεψε;**

**Τι άλλο θα
θέλαμε να
μελετήσουμε;**

**Δραστηριότητες
της Ανασκόπησης**

Ενότητα 3

Μέσα συγκοινωνίας και μεταφοράς

Μια «ζωγραφιά από λέξεις»

κυκλοφορούμε
ή ταξιδεύουμε
με ασφάλεια

με

τα μέσα συγκοινωνίας
και μεταφοράς

που διακρίνονται σε μέσα

του αέρα

της στεριάς

της θάλασσας

μέσα του αέρα

.....
.....
.....
.....

μέσα της θάλασσας

.....
.....
.....
.....

μέσα της στεριάς

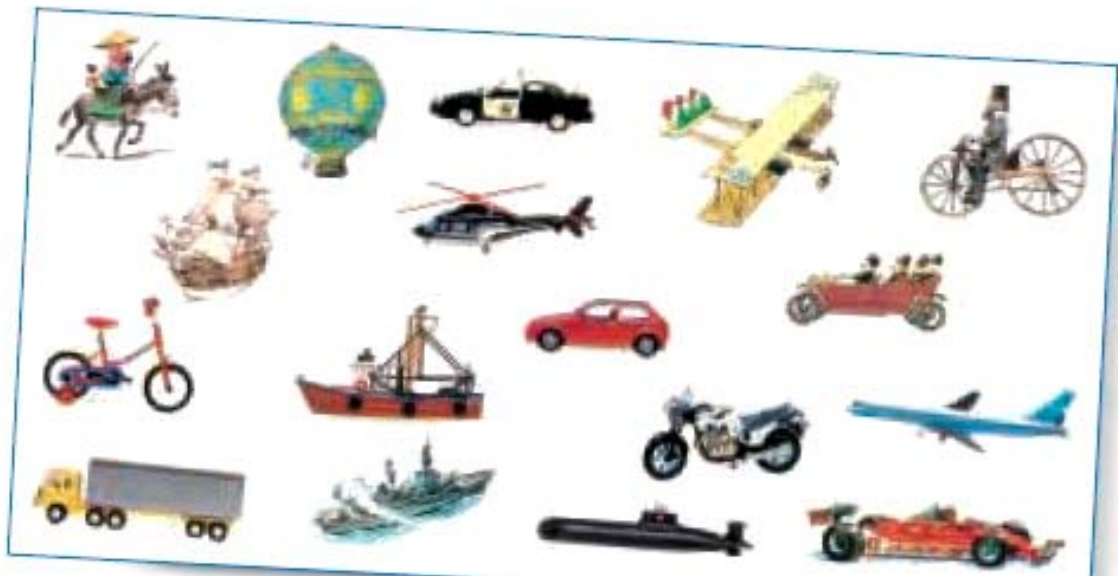
.....
.....
.....
.....

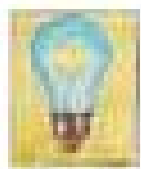
Κεφάλαιο 1

Τρένα, αυτοκίνητα, πλοία, αεροπλάνα άλλοτε και τώρα

- ❄ Πώς ταξιδεύουμε σε πόλεις και χωριά της Ελλάδας;
- ❄ Πώς μεταφέρονται τα προϊόντα από τα χωράφια και τα εργοστάσια στα καταστήματα;

1

Παρατηρούμε τις εικόνες:

- ✓ **Πώς μετακινούνταν οι άνθρωποι παλιά και πώς μετακινούνται σήμερα σε στεριά, θάλασσα και αέρα;**
 - ✓ **Πώς μετέφεραν τα προϊόντα τους οι άνθρωποι παλιά και πώς τα μεταφέρουν σήμερα;**
- Γράφουμε τις απόψεις μας στο σημειωματάριο μας και τις συζητάμε στην τάξη.**

2

Ονομάζουμε και καταγράφουμε σε δύο ομάδες τα μέσα συγκοινωνίας και μεταφορές άλλοτε και σήμερα.

Άλλοτε.....

.....
.....
.....

Σήμερα.....

.....
.....
.....

3

α) Ποια μέσα συγκοινωνίας

μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε εμείς και οι γονείς μας για να πάμε σε κοντινές και μακρινές αποστάσεις; Συμπληρώνουμε τον πίνακα. Βλέπε επόμενη σελίδα.

Κοντινές αποστάσεις	Μακρινές αποστάσεις

β) Ποιο μεταφορικό μέσο μπορούμε να οδηγήσουμε, εμείς τα παιδιά, και πού πηγαίνουμε μ' αυτό;

4 Ζωγραφίζουμε ή περιγράφουμε ένα μέσο μεταφοράς που θα χρησιμοποιούν, ίσως, οι άνθρωποι στο μέλλον.

Αξίζει να διαβάσουμε

Οι άνθρωποι μετακινούμαστε από τον ένα τόπο στον άλλο με τα μέσα συγκοινωνίας και μεταφέρουμε τα προϊόντα μας με τα μέσα μεταφοράς. Τα μέσα αυτά κινούνται στη στεριά, στη θάλασσα και στον αέρα και είναι διαφόρων ειδών. Έχουμε, δηλαδή, πολλά και διαφορετικά είδη τρένων, τροχοφόρων, πλοίων και αεροπλάνων.

Οι άνθρωποι προσπαθούν συνεχώς να βελτιώνουν τα μέσα συγκοινωνίας και μεταφοράς και να κατασκευάζουν νέα, για να ταξιδεύουν και να μεταφέρουν τα προϊόντα τους πιο γρήγορα, πιο μακριά και με μεγαλύτερη ασφάλεια.

1

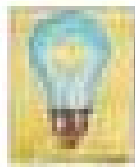
Κεφάλαιο 2

Μέσα συγκοινωνίας και μεταφοράς στη ζωή μας

- ❄ Ποιες ανάγκες εξυπηρετούν τα μέσα συγκοινωνίας και μεταφοράς;
- ❄ Ποια προβλήματα δημιουργούν;

1

Ζούμε στη Θεσσαλονίκη και θέλουμε να επισκεφτούμε τους συγγενείς μας στην Αθήνα. Πώς είναι προτιμότερο να ταξιδέψουμε;

Ποιο μέσο συγκοινωνίας θα προτείναμε στον Ορφέα και για ποιους λόγους;

2

Επιλέγουμε και μελετάμε μία από τις παρακάτω ομάδες μέσω των συγκοινωνιών και μεταφορών και καταγράφουμε τις απόψεις μας στο σημειωματάριό μας.

- ✓ Για ποιους λόγους τα χρειαζόμαστε;
- ✓ Πόσο συχνά τα χρησιμοποιούμε;
- ✓ Δημιουργούν προβλήματα; Ποια;

A

**μοτοσικλέτες,
ποδήλατα**

B

**επιβατικά πλοία,
ταχύπλοα,
κρουαζιερόπλοια**

Γ

**φορτηγά πλοία,
φορτηγά αυτοκίνητα,
εμπορικά τρένα**

Δ

λεωφορεία,
τραμ, μετρό,
τρόλεϊ, ταξί,
αυτοκίνητα

Ε

αεροπλάνα,
ελικόπτερα

Ανακοινώνουμε στην τάξη.

3

Επιλέγουμε έναν κεντρικό δρόμο στον τόπο που ζούμε. Συζητάμε και γράφουμε στο σημειωματάριό μας:

✓ Τι είδους οχήματα κυκλοφορούν πιο συχνά;

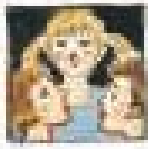
✓ Ποιες ώρες της ημέρας είναι περισσότερη η κίνηση και γιατί;

✓ Ποια προβλήματα δημιουργούνται (στο περιβάλλον, στους ανθρώπους);

✓ Ποιες είναι οι λύσεις που προτείνουμε;

Ανακοινώνουμε στην τάξη.

4

Ας παίξουμε

Οργανώνουμε μια τηλεοπτική συζήτηση με θέμα:

«Ποιο μέσο συγκοινωνίας είναι καταλληλότερο για τις μετακινήσεις μας στην πόλη ή στο χωριό»

α) Κάθε ομάδα επιλέγει να ανήκει σε μία από τις παρακάτω κατηγορίες:

οδηγοί αυτοκινήτων
ιδιωτικής χρήσης (Ι.Χ.)

**οδηγοί αυτοκινήτων
ιδιωτικής χρήσης (Ι.Χ.)**

οδηγοί λεωφορείων
ή τρόλεϊ

**οδηγοί λεωφορείων ή
τρόλεϊ**

μοτοσικλετιστές

ΜΟΤΟΣΙΚΛΕΤΙΣΤΕΣ

ποδηλάτες

οδηγοί ταξί

άνθρωποι που δε χρησιμοποιούν κάποιο μέσο συγκοινωνίας, αλλά προτιμούν το περπάτημα

- β) ✓ Συζητάμε στην ομάδα μας.**
- ✓ Γράφουμε τα επιχειρήματά μας στο σημειωματάριό μας.**
- ✓ Στέλνουμε τον εκπρόσωπό μας στη συζήτηση που θα γίνει.**

γ) Ένας μαθητής ορίζεται ως ο δημοσιογράφος που θα συντονίσει τη συζήτηση.

Αξίζει να διαβάσουμε

Τα μέσα συγκοινωνίας και μεταφοράς είναι απαραίτητα, γιατί κάνουν τη ζωή μας πιο εύκολη.

Δημιουργούν, ωστόσο, και σοβαρά προβλήματα. Πολλές φορές γίνονται ατυχήματα, είτε επειδή οι άνθρωποι είναι απρόσεκτοι είτε επειδή δεν ακολουθούν τους κανόνες ασφάλειας στις μετακινήσεις τους. Επίσης, τα περισσότερα μέσα συγκοινωνίας και μεταφοράς ρυπαίνουν τον αέρα με καυσαέρια και τη θάλασσα με πετρέλαιο ή με λάδια. Στις μεγάλες πόλεις, επειδή υπάρχουν πολλά αυτοκίνητα, η κίνηση στους δρόμους γίνεται με δυσκολία, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται σοβαρά κυκλοφοριακά προβλήματα.

Όλοι όσοι ζούμε στις πόλεις μπορούμε να βοηθήσουμε να καλύτερψει η ζωή μας. Ο καθένας από μας στις καθημερινές του μετακινήσεις καλό θα είναι να χρησιμοποιεί λιγότερο το αυτοκίνητο του και περισσότερο τα μέσα συγκοινωνίας.

2

Κεφάλαιο 3

Κυκλοφορούμε με ασφάλεια

Ο οδηγός του αυτοκινήτου πέρασε τη διασταύρωση και παρέσυρε τον ποδηλάτη που περνούσε από εκεί με το ποδήλατο του. Ευτυχώς κανείς δεν έπαθε τίποτα σοβαρό. Κάποιοι περαστικοί είπαν πως έφταιγε ο οδηγός του αυτοκινήτου. ❄ Τι δεν πρόσεξε ο οδηγός;

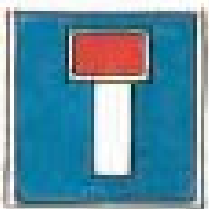
1 Σήματα οδικής κυκλοφορίας

1. Απαγορεύεται η αριστερή στροφή

2. Χώρος όπου επιτρέπεται η στάθμευση

3. Αδιέξοδο

4. Μονόδρομος

5. Επικίνδυνη στένωση οδοστρώματος

6. Κίνδυνος λόγω συχνής διέλευσης παιδιών

7. Απαγορεύεται η στάθμευση

8. Υποχρεωτική διακοπή πορείας

9. Απαγορεύεται η είσοδος στους πεζούς

10. Απαγορεύεται η δεξιά στροφή

11. Οδός αποκλειστικής
διέλευσης ποδηλάτων
(απαγορεύονται άλλα
οχήματα)

12. Μέγιστη ταχύτητα

13. Οδός αποκλειστικής
διέλευσης πεζών
(πεζόδρομος, απαγορεύονται τα
τροχοφόρα)

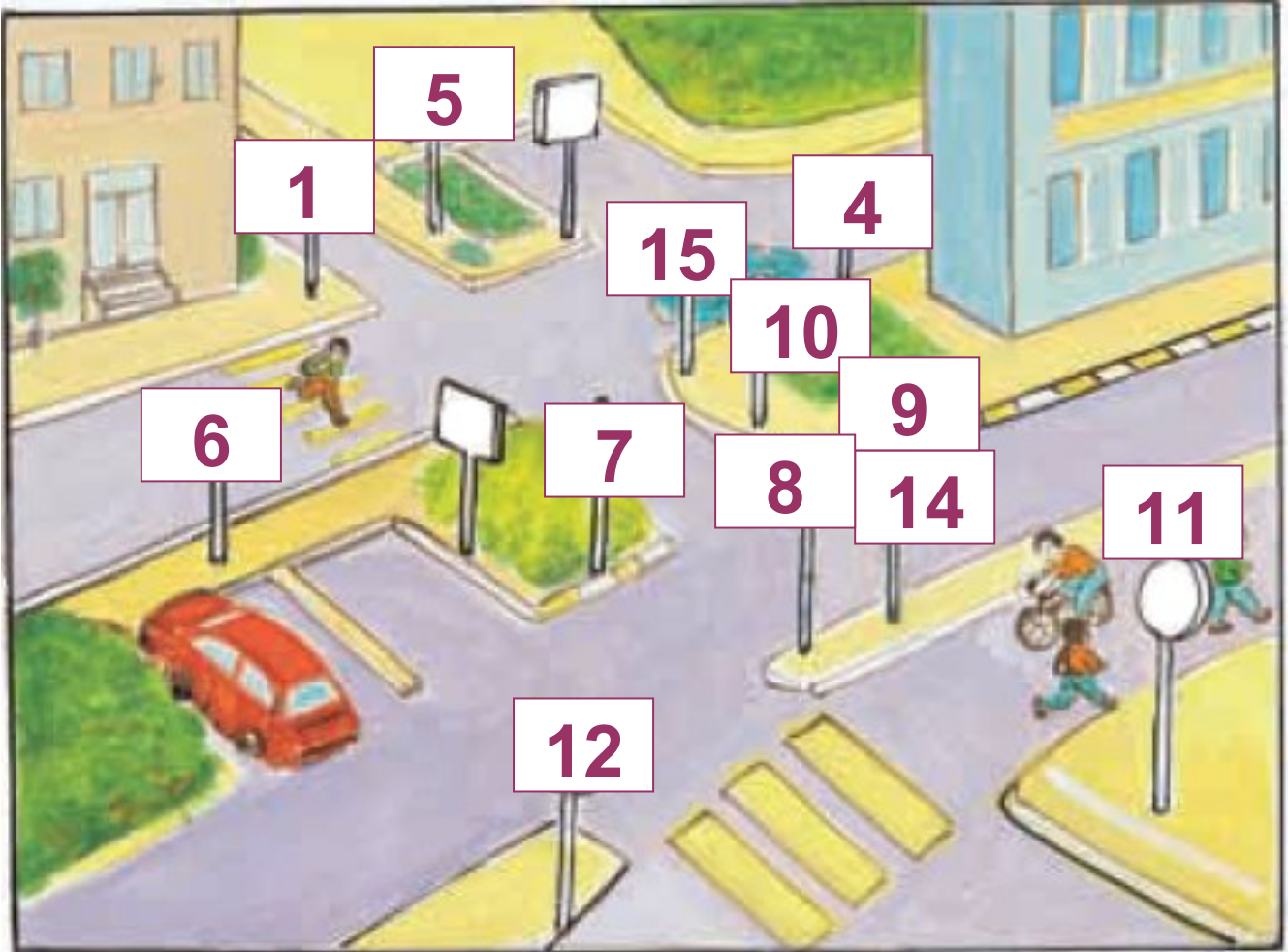
14. Απαγορεύεται η είσοδος
στα ποδήλατα

15. Απαγορεύεται η είσοδος
σε όλα τα οχήματα

**Διαβάζουμε και συζητάμε όσα μας
«λένε» τα σήματα οδικής κυκλοφο-
ρίας.**

2

Εικόνα 1

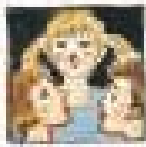
Ποια σήματα των σελίδων **126**, **127** και **128** μπορούμε να τοποθετήσουμε στις κενές ταμπέλες της εικόνας **1**; Γράφουμε τους αντίστοιχους αριθμούς.

3

✓ Σε τι μας βοηθάει η Σχολική Τροχονόμος;

4

Παρατηρούμε την κίνηση των τροχοφόρων σ' ένα δρόμο κοντά στο σχολείο μας.

α) Θα χρειαστούμε: ένα μολύβι, ένα ρολόι και το βιβλίο μας.

✓ Εργαζόμαστε έξω από την τάξη.

✓ Επιλέγουμε και πηγαίνουμε σε ένα δρόμο κοντά στο σχολείο.

✓ Μελετάμε και γράφουμε στον παρακάτω πίνακα την κίνηση των τροχοφόρων.

✓ Με βάση τον αριθμό των οχημάτων που πέρασαν, χαρακτηρίζουμε το δρόμο: μεγάλης, μέτριας, η μικρής κυκλοφορίας.

Παρουσιάζουμε την έρευνά μας στην τάξη.

β) Αν ο δρόμος που παρατηρήσαμε είναι μεγάλης ή μέτριας κυκλοφορίας τι αλλαγές προτείνουμε να γίνουν σ' αυτόν για να κυκλοφορούμε με μεγαλύτερη ασφάλεια;

Ανακοινώνουμε στην τάξη τις προτάσεις μας.

ΠΙΝΑΚΑΣ

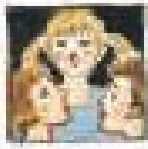
Όνομα του δρόμου:.....

Ημερομηνία:

Χρόνος παρατήρησης: λεπτά

Είδος τροχοφόρου	Αριθμός τροχοφόρων που πέρασαν
Ποδήλατο	
Μοτοσικλέτα	
Αυτοκίνητα με έναν επιβάτη	
Αυτοκίνητα με περισσότερους επιβάτες	
Φορτηγό	
Λεωφορείο	
Άλλο όχημα	
ΣΥΝΟΛΟ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΠΟΥ ΠΕΡΑΣΑΝ	

5

Πολλοί άνθρωποι δυσκολεύονται να μετακινηθούν στους δρόμους (ηλικιωμένοι, άτομα με κινητικά προβλήματα, άνθρωποι με προβλήματα στην όραση...).

✓ Συζητάμε στις ομάδες μας πώς θα μπορούσαν να κυκλοφορούν με περισσότερη ασφάλεια όσοι δυσκολεύονται στις μετακινήσεις.

Ανακοινώνουμε τις προτάσεις μας στην τάξη.

Αξίζει να διαβάσουμε

Όπου και αν ζούμε, γύρω μας κυκλοφορούν οχήματα. Για να κυκλοφορούμε με ασφάλεια, ακολουθούμε κάποιους κανόνες. Για παράδειγμα, σταματάμε όταν το φανάρι δείχνει κόκκινο. Και οι οδηγοί

επίσης είναι υποχρεωμένοι να ακολουθούν κανόνες. Για παράδειγμα, δεν παραβιάζουν τα σήματα της οδικής κυκλοφορίας.

3

Ανασκόπηση

1

**Αξίζει να διαβάσουμε...
και να συμπληρώσουμε**

Τα μέσα συγκοινωνίας και μεταφοράς είναι απαραίτητα στη ζωή μας, γιατί ικανοποιούν βασικές μας ανάγκες, όπως να πηγαίνουμε στη δουλειά μας, να ταξιδεύουμε, να μεταφέρουμε τα προϊόντα μας πιο γρήγορα, πιο μακριά και με μεγαλύτερη ασφάλεια.

Από παλιά μέχρι σήμερα οι άνθρωποι χρησιμοποιούμε τα μέσα συγκοινωνίας και μεταφοράς, τα βελτιώνουμε και δημιουργούμε άλλα, πιο σύγχρονα. Ανάλογα με τον τόπο που θέλουμε να πάμε, χρησιμοποιούμε το μέσο που μας εξυπηρετεί καλύτερα.

Έτσι έχουμε μέσα μεταφοράς που ταξιδεύουν:

⇒ στη στεριά, όπως

.....

..... Ποια είναι;

⇒ στη θάλασσα, όπως

.....

..... Ποια είναι;

⇒ στον αέρα, όπως.....

.....

..... Ποια είναι;

Για να κυκλοφορούμε με ασφάλεια, προσέχουμε τα σήματα που υπάρχουν στους δρόμους και ακολουθούμε τους κανόνες του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας.

Τα μέσα συγκοινωνίας και μεταφοράς, παρόλο που μας προσφέρουν πολλά, μας δημιουργούν ωστόσο και προβλήματα.....

.....

.....

πεζός, οδηγός, Κώδικας Οδικής Κυκλοφορίας (Κ.Ο.Κ.), ατυχήματα, κυκλοφοριακή αγωγή, τροχονόμος, σχολικός τροχονόμος, διάβαση πεζών

3

Πηγαίνουμε στη «ζωγραφιά από λέξεις» και συμπληρώνουμε.

4

Πώς φτάσαμε ως εδώ;

**Τι
μας άρεσε;**

**Τι μας
δυσκόλεψε;**

**Τι άλλο θα
θέλαμε να
μελετήσουμε;**

**Δραστηριότητες
της Ανασκόπησης**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ 1ου ΤΟΜΟΥ

ΕΝΟΤΗΤΑ 1. ΖΟΥΜΕ ΜΑΖΙ

(Ομάδα και Κοινωνία - Σχέσεις)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Ζούμε μαζί και

συνεργαζόμαστε –

Χρειαζόμαστε ο ένας τον άλλον... 13

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Για να ζούμε μαζί

χρειαζόμαστε κανόνες 23

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Ενδιαφερόμαστε

για την κοινότητα 31

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Ενημερωνόμαστε

ποιοι αποφασίζουν και

τι αποφασίζουν 41

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. Εκλογές στο δήμο . 49

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ 56

ΕΝΟΤΗΤΑ 2. Ο ΤΟΠΟΣ ΜΑΣ

(Τόπος και Χώρος - Σχέσεις)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Ένας τόπος με χίλια πρόσωπα	61
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Χωριά και πόλεις του τόπου μας	67
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Δημιουργήματα της φύσης και έργα του ανθρώπου	72
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Ενδιαφερόμαστε για το περιβάλλον	81
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. Ο χάρτης, μια εικόνα του τόπου μας	88
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. Ένας χάρτης μάς πληροφορεί (α)	98
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7. Ένας χάρτης μάς πληροφορεί (β)	103
ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ	109

ΕΝΟΤΗΤΑ 3. ΜΕΣΑ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ

(Συγκοινωνίες και Μέσα μεταφοράς -
Σύστημα)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Τρένα, αυτοκίνητα, πλοία, αεροπλάνα άλλοτε και τώρα	114
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Τα μέσα συγκοινωνίας και μεταφοράς στη ζωή μας	119
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Κυκλοφορούμε με ασφάλεια	126
ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ	135

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.